

Profesjonelle politikere på vandring?

*En undersøkelse av policy-profesjonelle
overganger i Norge etter stortingsvalget i
2009 og 2017*

Simen Velde Knutsen

Masteroppgave i statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2019

Antall ord: 20 221

Profesjonelle politikere på vandring?

*En undersøkelse av policy-profesjonelle
overganger i Norge etter stortingsvalget i 2009 og
2017*

© Simen Velde Knutsen

2019

Profesjonelle politikere på vandring? En undersøkelse av policy-profesjonelle overganger i Norge etter stortingsvalget i 2009 og 2017

Simen Velde Knutsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven har som hensikt å kartlegge de jobboverganger man ser fra ansatte og folkevalgte i partiene til policyprofesjonelle stillinger. Dette representerer posisjoner hvor folk ansettes til å jobbe med politikk uten å være folkevalgte. Typiske aktører er interesseorganisasjoner, tankesmier og kommunikasjonsbyråer. Skifter mellom stillinger i partier og de nevnte interesseaktørene har blitt omtalt som svingdør og det er begrenset med oversikt over fenomenet i norsk sammenheng. På denne måten skapes en arena hvor aktører i de nevnte organisasjonene vandrer inn og ut av politikken og hvor man gjennom sin erfaring fra øverste politiske nivå blir attraktiv for andre interesseaktører som ønsker å påvirke politikken.

Det er flere faktorer som ligger bak svingdørphenomenet. Fokuset i denne oppgaven ligger på hvilke overganger som blir gjort blant ansatte og tillitsvalgte i partiene. De politiske partiene har de seneste tiårene gjennomgått forandringer som har hatt organisatoriske konsekvenser og videre endret forutsetninger for hvordan den politiske kommunikasjonen fungerer i landet. Endringene omfatter trender som økt antall ansatte og lavere medlemstall. Samtidig har det også blitt vanligere å påvirke politikere gjennom lobbytjenester fremfor tidligere korporative samarbeidsformer. Kjennskap til de politiske prosessene og hvordan man går frem i politikkkutforming blir også en ettertraktet egenskap for andre aktører. Jo flere ansatte i og rundt de politiske partiene, jo større blir tilbudet av personer med anvendbar kompetanse og nettverk som kan bistå andre interesseaktører.

Undersøkelsen ser konkret på to separate stortingsperioder og tar utgangspunkt i de personene som sluttet i sin stilling. Periodene som analyseres er fra 2005-2009 og 2013-2017 og omfatter stortingsrepresentanter på den ene siden og statsråder samt tilhørende statssekretærer og politiske rådgivere på den andre. Funnene viser at det i begge perioder er tilfeller av personer som skifter posisjon både innad i partiene og til andre interesseaktører.

Åpenhet og innsyn er viktige demokratiske prinsipper. Dette gjelder også kunnskap om hvem som operer øverst i den politiske eliten. Undersøkelsen vil bidra til å kaste lys over et fenomen som potensielt kan svekke tillit mellom politisk elite og resten av samfunnet. Jo flere aktører som tar del i politikkkutforming, jo mer utfordrende blir det å holde aktører ansvarlig for sine handlinger.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på en utfordrende og spennende tid som student. Helt fra starten i Bergen, til utenlandseventyret i Limerick og til avslutningen i Oslo tar jeg med meg mange gode minner og enda flere personer jeg er glad jeg kjenner.

Takk til mine veiledere, Elin Haugsjerd Allern og Vibeke Wøien Hansen, for gode faglige innspill og uvurderlig hjelp i samtlige ledd av prosessen. Deres tips og tilbakemeldinger har vært helt avgjørende for at oppgaven har blitt seilt trygt i land.

Takk til min mor og far som har kommet med nyttige tips og aktuelle saker støtt og stadig. Takk også for at dere, fra hovedkvarteret på Palmekysten, er forståelsesfulle og støttende i alt jeg foretar meg. Som vi lystig snakket om for noen år siden: Det er jo tross alt master!

Jeg vil til slutt takke også min samboer, Synnøve Spildrejorde, for all tålmodighet og støtte gjennom hele oppgaveprosessen. Takk for alle genserne du har strikket igjennom året så jeg ikke skulle fryse mens jeg skrev.

Jeg tar det fulle og hele ansvaret for masteroppgavens innhold og eventuelle feil og mangler.

Simen Velde Knutsen

Oslo, mai 2019

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
2	Tidligere forskning og analytisk rammeverk	8
2.1	Partier i endring: Fra kader til kartell	9
2.2	Drivkrefter bak policyprofesjonelle overganger.....	12
2.2.1	Profesjonalisering av partiene	13
2.2.2	Politisk kommunikasjon.....	16
2.2.3	Fra korporatisme til lobbyisme?.....	17
2.2.4	PR i politikken?.....	17
2.3	Tilbud og etterspørsel	19
2.3.1	Statssekretærer og politiske rådgivere.....	21
3	Metode.....	26
3.1	Avgrensning i rom	26
3.2	Avgrensning i tid	29
3.3	Kategorisering av overganger til påvirkningsarbeid	32
3.3.1	Interesseorganisasjoner	32
3.3.2	Tankesmier	33
3.3.3	Kommunikasjonsbyråer	34
3.3.4	Privat firma.....	35
3.3.5	Partistilling	36
3.4	Koding	36
3.4.1	Validitet.....	36
3.4.2	Reliabilitet	37
4	Analyse.....	39
4.1	Presentasjon av funn.....	40
4.1.1	Populasjonsoversikt.....	40
4.1.2	Policyprofesjonelle overganger.....	44
4.1.3	Partiforskjeller	48
5	Diskusjon.....	56
5.1	Sammenligning av funn fra skandinaviske land.....	57
5.2	Implikasjoner i et demokratiperspektiv	59
5.3	Konklusjon.....	61

Litteraturliste	63
-----------------------	----

Tabeller

Tabell 3.1 – Norske tankesmier.....	33
Tabell 3.2 – Kommunikasjonsbyråer i Norge	34
Tabell 4.1 – Antall personer som sluttet, totalt og i prosent	42
Tabell 4.2 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på stillingskategorier for begge perioder	46
Tabell 4.3 – Personoversikt i tall.....	46
Tabell 4.4 – Antall personer som sluttet i sine stillinger fordelt på partier.....	49

Figurer

Figur 2.1 – Svingdørsfenomenet ut fra oppgavens teoretiske rammeverk.....	20
Figur 2.2 – Politiske arenaer	23
Figur 3.1 – Posisjonsskifter innad i partiene fra nasjonalt hold.....	28
Figur 3.2 – Prosess for datainnsamling	31
Figur 4.1 – Oversikt over stortingsrepresentanter og ansatte i regjeringsapparatet.....	41
Figur 4.2 – Oversikt over personer som sluttet i tilknytning til stortingsvalgene i 2009 og 2017 i prosent.....	42
Figur 4.3 – Oversikt over hvilken retning de ansatte som sluttet tok etter endt stilling i prosent	43
Figur 4.4 – Andel policyprofesjonelle overganger i prosent.....	45
Figur 4.5 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på periode og tidligere stilling i prosent .	47
Figur 4.6 – Andel policyprofesjonelle overganger fordelt på partier og perioder i prosent	50
Figur 4.7 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på partiene ut fra tidligere stilling for perioden 2009 i prosent.....	51
Figur 4.8 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på partiene ut fra tidligere stilling for perioden 2017 i prosent.....	52
Figur 4.9 – Type overganger fra partiene til nye stillinger for begge perioder i prosent.....	53

1 Innledning

«Det er tid for å sette søkelyset på alle de policyprofesjonelle som går i svingdører mellom partier, organisasjoner, kommunikasjonsbyråer og offentlig forvaltning» (Bonde 2018, 26). Denne kommentaren ble nylig skrevet av journalist og politisk kommentator i Morgenbladet Aslak Bonde. Uttalelsen beskriver en senere trend blant landets politiske elite, hvor aktører som bedriver politikk, skifter til andre jobber med tilknytning til politikktutforming. Disse aktørene omtales gjerne som policyprofesjonelle. Denne kategorien stammer fra tidligere undersøkelser av policyprofesjonelle i Sverige og Danmark, og omfatter i utgangspunktet personer som er ansatte for å bedrive politikk uten å være folkevalgt (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 7). I tillegg til stillinger i partiene kan policyprofesjonelle skifte jobb til andre påvirkningsaktører som interesseorganisasjoner, tenketanker, kommunikasjonsbyråer og medier. Felles for policyprofesjonelle er at hver enkelt forsøker å påvirke politikktutforming gjennom sine organisasjoner.

Politikers forståelse og kunnskap om politiske prosesser og systemer er noe de tar med seg videre i arbeidslivet, og kan være nyttig for fremtidige arbeidsgivere som også bedriver politikk. Fenomenet kjent som «svingdør-problematikk», beskriver hvordan man tar med seg tidligere erfaring inn i nye roller, som for eksempel når ansatte går fra å være partiet til å jobbe i et kommunikasjonsbyrå (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 20). Denne oppgaven vil bidra til å avdekke omfanget av svingdørsproblematikken i Norge i nyere tid. Til nå er svingdørsfenomenet noe man vet lite om i Norge, inkludert bakgrunnen til hvorfor. Oppgaven ser spesielt på om personer som har tilknytning til *partiene*, enten som folkevalgt eller som ansatt, tar med seg sin kunnskap og erfaring videre i policyprofesjonelle jobber for eksempel i interesseorganisasjoner og kommunikasjonsbyråer.

Problemstillingen blir som følger:

I hvilken grad beveger politikere som forlater sin stilling seg til andre heltidsstillinger i det politiske liv?

Politikere i denne sammenheng betyr både folkevalgte og policyprofesjonelle i partiene. For å se på hvorvidt ansatte i de politiske partiene beveger seg videre til annet policy-nært arbeid vil jeg undersøke hvor mange overgangstilfeller man har sett i retning andre policyprofesjonelle stillinger. Samtidig vil jeg også dekke eventuelle overganger innad i partiene for å se om de

ansatte og folkevalgte tar med seg sin erfaring videre i partiene. Jeg vil på den ene siden se på regjeringsapparatene, inkludert statsråd og tilhørende statssekretærer og politiske rådgivere. I tillegg vil jeg også inkludere stortingsrepresentanter fra samme periode for å se om det finnes lignende bevegelse blant tidligere folkevalgte på Stortinget. Oppgaven vil i utgangspunktet være en deskriptiv studie basert på biografisk data. Jeg vil først og fremst ta utgangspunkt i overganger fra partisiden til andre policyprofesjonelle stillinger for å se om dette er noe som forekommer. En undersøkelse av karriereretningen til partiansatte kan bidra til å kaste lys over partienes demokratiske rolle. Åpenhet rundt politiske prosesser, inkludert hvem som til stadighet befinner seg hos de fremste aktørene er viktig for å skape tillit mellom befolkning og politikere. Kunnskap om hvilke jobber politikere skifter til er derfor viktig for å bevare tillit. Er det mulig å se noen mønstre i hvor de ulike personene tar veien?

Synkende medlemsmasse og økende medialisering skaper policyprofesjonelle

Politiske partiers rolle i dagens representative demokratier er stadig i endring. Etersom partiene er kjernen av makt i demokratiet, er det få felt innen partiteori som ikke allerede er utforsket grundig med empiri fra en rekke land (Keman 2006). Partienes posisjon og utvikling avhenger av hvilket aspekt ved partiene man ser på. Det er for eksempel ikke gitt at man gjenfinner lignende tendenser innen forskning basert på partienes tilknytning til velgere, som ved utviklingen av partiene som fungerende organisasjon. I etablerte demokratier har partiene de seneste tiårene opplevd generell nedgang i eget medlemskap, samtidig som statlige subsidier til partiene har blitt fremste finansielle ressurs (Katz og Mair 1995, Van Biezen, Mair, og Poguntke 2012). Premissene for hvordan kommunikasjonen mellom partier og samfunn foregår kan dermed sies å ha endret seg de siste tiårene i takt med at partienes medlemsmasse har blitt redusert.

Pågående evaluering og kontinuerlig kamp om oppmerksomhet krever mye av de politiske partiene og deres representanter. Partier som ønsker å fremheve egen politikk er nødt til å være rustet til å kommunisere egne ideer og standpunkter til samfunnet på en forståelig måte. I denne sammenheng har de politiske partiene satt søkelys på økt profesjonalisering av partiapparatet og politikere generelt. Profesjonaliseringen omfatter både partienes fokus på å øke kompetansen til ansatte i organisasjonen, samt de muligheter som ligger til grunn for kommunikasjon med velgere. Økt grad av betalte ansatte i partiene er synlig i de fleste vestlige land (Webb og Kolodny 2006, 338). I Norge har man for eksempel opplevd økning i

antall ansatte spesielt blant de parlamentariske gruppene til partiene (Karlsen og Saglie 2017, 1337). På den måten økes tilbudet av personer som har kompetanse rundt politiske prosesser. Denne kompetansen som de har opparbeidet som ansatt i partiene kan de ta med seg om de skifter jobb til andre aktører som forsøker å påvirke eller drive med politikk. Personer med tilknytning til politikkutforming er også i finne i regjeringsapparatet. Ministre i de ulike departementer har sine støttespillere som bistår i den politiske utviklingen, inkludert statssekretærer og politiske rådgivere. I Norge har det tidligere har det vært forsket lite på arbeidsoppgavene og posisjonen disse ansatte og utnevnte innehar og konsekvensene deres arbeid får for politikken som utformes.

Informasjon rundt politiske partier og politiske representanter anskaffes først og fremst gjennom diverse medieoppdrag. Medias oppgaver inkluderer generell overvåking av myndighetene, eksponering av eventuell urett, kildevern og avdekking av maktmisbruk (Beetham og Boyle 1995). Det politiske lederskapet utsettes i dag for et stadig sterkere mediepress og det er i større grad mediene som setter premisser for hvordan politikk skal formidles. Partiene blir avhengige av å tilpasse seg mediens vilkår, en prosess gjenkjent som medialisering (Strömbäck 2008). I forbindelse med fremveksten av TV og andre kommunikasjonskanaler blir partiene utfordret på deres politikk daglig og det er vanskelig for politikere å svare for alt som blir rettet mot dem. Politisk kommunikasjon henger også sammen med hvordan utviklingen i politisk påvirkning har endret seg. Det å komme frem til politikere med sine saker og synspunkt er vanskeligere enn før og baserer seg mer og mer på lobbytjenester fremfor tidligere korporative samarbeidsordninger mellom partiene og nasjonale interesseaktører (Christiansen og Rommetvedt 1999). Sett sammen med medialisering skapes en etterspørsel etter personer i partiene som har kunnskap rundt de politiske prosessene og kan bidra andre aktører å nå frem med sine budskap.

På den ene siden er det i tråd med demokratiske idealer at så mange som mulig får mulighet til å delta i de politiske prosessene som følger av dette. Policyprofesjonelle kan i så måte være med på å styrke det demokratiske systemet og bistå med sin kunnskap i en stadig mer kompleks politisk hverdag. Dette er rollen for eksempel politiske rådgivere spiller. På en annen side har man som nevnt lite kunnskap om hva oppgavene til de policyprofesjonelle innebærer.

Et annet problem oppstår når politisk deltakelse ikke forankres i folket, men heller er basert på tjenester som kan kjøpes av de som er i besittelse av nok midler. En utfordring knyttet til

dette er om personer som innehar slike stillinger utnytter sin kunnskap om prosesser og eget tidligere nettverk av kollegaer til å påvirke dagens politikk til egen vinning. I 2014 jobbet 90 tidligere politikere i kommunikasjonsbyråer, og i 2015 hadde tidligere til sammen 15 statssekretærer og statsråder fra Jens Stoltenbergs regjeringer (2005-2013) også jobb i lignende byråer (Allern 2015, 125). Eksemplene viser at politikere er attraktive for kommunikasjonsbyråer. Personene ansatt i byråene som tilbyr disse tjenestene vil dermed kunne utnytte sin politiske kompetanse og nettverk av sittende kollegaer til egen vinning. Man kan dermed ende opp med en lukket «elite» som avgjør saker utenfor offentlig innsyn. Derfor er systematisk kunnskap om personoverganger i den politiske sfære viktig.

Tidligere forskning

Til tross for oppmerksomheten rettet mot svingdør-problematikken har det blitt gjennomført få studier på temaet. To studier som er gjennomført i Sverige og Danmark vil bli nærmere beskrevet i et senere kapittel (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017). Begge studier dekker svingdørsfenomenet på hver sin måte og viser hvordan fenomenet er gjeldende i flere land.

I Norge har det blitt gjort undersøkelser som tilsier at policyprofesjonelle er en trend som er moden for analyse. Bjørnar Moxnes (2010) fant i sin masteroppgave at de som forlot politikereliten til fordel for andre jobber i Norge på tidlig 2000-tall i stor grad bevegde seg til jobber i såkalte høye klasseposisjoner. I tillegg viste han at *politisk kapital*, med andre ord erfaring innen politisk arbeid, også hadde en effekt på sannsynligheten for å gå inn i jobber forbundet med høye klasseposisjoner (Moxnes 2010). Undersøkelsen til Moxnes viser altså behovet for å undersøke og evaluere de personene som utøver politikk på høyeste nivå. Mobiliteten til de politiske aktørene som jobber i partiene åpner videre for spørsmål om representativitet og om politikere distanseres fra befolkningen. Til slutt kan også enkelte Stortingsrepresentanters forslag om lobbyregister vise at de fremste politiske aktørene ønsker mer åpenhet rundt politiske prosesser, primært rettet mot de aktører som ønsker å påvirke. Et lobbyregister tar sikte på å registrere alle aktører som oppsøker Stortinget, den politiske ledelsen i departementet og ved statsministerens kontor (Representantforslag 26 S 2017). Forslaget var det femte i rekken siden starten av 2000-tallet og ble, som de foregående, ikke mottatt med stor entusiasme (Løbben Hanssen 2018). I likhet med et lobbyregister vil denne

oppgaven også forsøke å systematisere og skape oversikt over hvem som setter preg på de øverste politiske arenaene.

Kunnskap rundt hvilke stillinger den politiske elite tar etter endt opphold som aktør i regjering eller som representant kan bidra til å synliggjøre intensjonen bak politiske handlinger. Det vil også kunne bidra til å øke kunnskapsnivået og grunnlaget til velgere for å evaluere sine politiske representanter.

Veien videre – avgrensning

Hensikten med denne undersøkelsen er å kartlegge hvilken retning partiansatte tar videre i arbeidslivet og avdekke eventuelle mønstre over tid i flere stortingsperioder. Flere spørsmål gjør seg dermed gjeldende. Hvor stort omfang av de ansatte i partiene Hva slags implikasjoner kan dette ha for de politiske partienes representative mandat? Hva kan en økt gruppe personer som jobber med politikk ha å si for tilliten til det demokratiske systemet i landet?

Oppgaven tar sikte på å avdekke hvem som slutter som representanter og regjeringsapparatet og tar veien videre til andre policyprofesjonelle stillinger etter endt stortingsperiode. Enhetene i undersøkelsen blir dermed personer ansatt i partiene som skiftet stilling i tilknytning til stortingsvalg. Utnevnelsen av de forskjellige stillingene, som for eksempel statssekretær, forekommer ikke nødvendigvis på samme tid. Jeg har derfor tenkt å gå ut fra jobboverganger i forbindelse med eller rundt stortingsvalgene. For å kunne kartlegge utviklingen i antall jobboverganger fra de politiske partiene tar jeg for meg to separate stortingsperioder, henholdsvis 2005-2009 og 2013-2017. På denne måten vil man ha mulighet til å forskjeller over tid og på tvers av ulike regjeringskonstellasjoner (Tvedt 2017). Som nevnt vil jeg på den ene siden ta for meg ansatte i regjeringsapparatene, nærmere bestemt statsråder og deres statssekretærer og politiske rådgivere. Statssekretærer utnevnes offisielt av Kongen og fungerer formelt sett som statsrådets stedfortreder (Kolltveit og Thorsen 2018, 23). Politiske rådgivere på sin side ansettes av Statsministerens kontor og har som hovedoppgave å assistere statsråden personlig (Kolltveit og Thorsen 2018, 23). Politiske rådgivere er viktig å undersøke ettersom deres arbeid i departementene ikke er definert samtidig som de kan ha stor innvirkning på hva slags politikk som utformes. På den andre siden har jeg valgt å inkludere stortingsrepresentanter fra de samme periodene. De folkevalgte representantene ettersom de

også arbeider med politikk og dermed opparbeider seg politisk kompetanse som de kan ta med seg i sin nye stilling.

Innsamling av data vil skje gjennom å først finne ut hvem som jobbet i de ulike stillingene, luke ut de som fortsatte i samme stillinger og fokusere på de som skiftet jobb. Neste sted blir å finne ut hvem som sluttet i sin stilling og hvilken retning vedkommende tok. Nettsøk av de relevante personene via nettverkssider som for eksempel LinkedIn er måten jeg innhenter informasjonen rundt overgangene. Andre kilder til nyhetsartikler for nylige overganger samt Politikerarkivet til NSD for regjeringsmedlemmer, regjeringen og Stortingets egne nettsider for henholdsvis politiske rådgivere og stortingsrepresentanter. Øker antall overganger til policyprofesjonelle stillinger over tid? Er det være en forskjell i overganger mellom de ulike regjeringene? Funnene viser at det i begge perioder er tilfeller av personer som skifter posisjon både innad i partiene og til andre interesseaktører.

Før vi får gjennomført en analyse vil jeg først og fremst se på overordnede partipolitiske forhold som legger grunnlag for de ansattes roller og utførelse. Mer konkret vil jeg gå ut fra kartellteorien til Katz og Mair (1995), som beskriver ulike partimodeller og hvordan partienes rolle som demokratisk bindeledd mellom stat og befolkning har definert handlingsrommene til partiene. Til grunn for teorien ligger tanken om at partiene har beveget seg i en meglerrolle mellom befolkning og stat gjennom dets historie. I tillegg til kartellteorien og hvordan partiene har utviklet seg historisk vil jeg trekke frem ulike drivkrefter som ligger bak fremveksten av antall policyprofesjonelle personer i norsk politikk.

Først ønsker jeg å fremheve hvordan partiene har økt i størrelse og fokusert på profesjonalisering. Profesjonaliseringen kan ses i sammenheng med kartellteorien og symboliserer blant annet nedgangen i antall partimedlemmer og behovet en ser for en mer kompetansedyktig og sentralisert partiorganisasjon (Karlsen og Saglie 2017, 1333-1334). Der partimodellene i større grad vil forklare forholdet mellom partier og befolkningen skal profesjonalisering belyse oppgavene som gjøres i partiet og hvordan flere og flere bruker politikk som yrkesvei. Som nevnt skapes dermed et større tilbud av personer som har kjennskap til politiske prosesser som andre aktører kan utnytte. Profesjonaliseringen av politikere er også nært knyttet til behovet for økt kompetanse innen politisk kommunikasjon. Økt informasjonsplikt og behov for legitimitet i samfunnet gjør at flere aktører enn partier og politikere gjør sitt for å påvirke politiske prosesser (Ihlen, Skogerbø, og Allern 2015, 3). Det

skaper blant annet behov for mer kunnskap om mediehandling og kommunikasjon i partiene.

Oppgavens disposisjon

I kapittel to etableres oppgavens analytiske rammeverk. Først ser jeg på partienes utvikling gjennom konkrete partimodeller, med særlig fokus på kartelltesen. Deretter vil oppgaven beskrive ulike drivkrefter bak policyprofesjonelle overganger. Kapittel tre ser på det metodiske grunnlaget for den videre analysen. Avgrensning i tid og rom vil legge til rette for undersøkelsen av overganger fra et partiperspektiv. Metodedelen vil også belyse datainnsamlingsprosessen og utfordringene knyttet til dette. I kapittel fire analyseres policyprofesjonelle overganger fra partiene i de to separate stortingsperiodene. Ut fra posisjonsskifter i forbindelse med stortingsvalgene i 2009 og 2017 vil analysen se hvor stort omfang av personer som beveger seg fra stilling i regjering og som folkevalgt til andre policyprofesjonelle stillinger. Samtidig vil vi kunne se forskjeller mellom partiene på Stortinget og se om overgangene er betinget av om partiene tilhører venstre- eller høyresiden. I femte og siste kapittel sammenlignes funnene fra denne studien med studiene fra Danmark og Sverige (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017). I tillegg vil oppgaven belyse demokratiske implikasjoner ved at ansatte i partiene skifter stilling til andre policyprofesjonelle stillinger.

2 Tidligere forskning og analytisk rammeverk

Oppgavens neste del vil legge grunnlaget for det analytiske rammeverket for undersøkelsen. I første omgang ser kapittelet på partienes utvikling gjennom kjente partimodeller. Modellene fungerer som nyttige beskrivelser av hvordan partiene utvikler seg, både med tanke på egen organisering og i landskapet mellom stat og velger. Ut fra partimodellene er det mulig å trekke linjer til dagens partier og se på hvilke karaktertrekk som gjør seg gjeldende. Videre ser oppgaven på profesjonaliseringen av partiene og hvordan man har arbeidet med å få flere ansatte til å takle en stadig mer krevende politisk hverdag. Der partimodellene i større grad vil forklare forholdet mellom partier og befolkningen, vil profesjonalisering belyse oppgavene som gjøres i partiet og hvordan stadig flere bruker politikk som yrkesvei. Flere politisk ansatte betyr et større tilbud av personer som sitter med kompetanse som andre interesseaktører kan utnytte.

Kapittelet vil forsøke å vise til de drivkreftene som ligger bak svingdørsfenomenet og de policyprofesjonelle skiftene. Policyprofesjonelle representerer en yrkesgruppe skapt gjennom økende grad av profesjonalisering og utgjør et bredt tilbud av personer som har kompetanse om politiske prosesser. Denne kompetansen vil andre politiske aktører kunne utnytte når de ansatte skifter stilling fra partiene til disse organisasjonene. Når flere aktører ønsker å påvirke politikken, og når de politiske partiene blir stadig mer opptatt av kommunikasjon utad, skapes det en etterspørsel etter de ansatte i partiene grunnet deres kunnskap om slike prosesser. Politisk kommunikasjon og hvordan mediene påvirker de meninger som ytres på den politiske agendaen har gjort at partiene er nødt til å bruke mye ressurser på å kommentere og adressere ulike saker. Individer med kunnskap om slike prosesser blir derfor viktig å ha for partiene og andre politiske aktører. Kapittelet vil ende med en foreløpig konkludering av de forhold som undersøkes. Gjennom teoriene knyttet til partienes profesjonalisering, politisk kommunikasjon og beskrivelser av tilbud og etterspørselen policyprofesjonelle skaper legges grunnlaget for analysen senere i oppgaven.

2.1 Partier i endring: Fra kader til kartell

Partienes posisjon i demokratiet har som nevnt endret seg mye de siste tiårene, med markant færre medlemmer og mer avhengighet knyttet til statlige subsidier (Katz og Mair 1995, Van Biezen, Mair, og Poguntke 2012). Dermed blir partiene som organisasjon mer rustet til å utføre flere oppgaver uten at de direkte er avhengige av høye medlemstall. Endring i partienes struktur for å vise hvordan forholdet mellom stat, parti og befolkning har utviklet seg over tid kan forklares gjennom partimodeller. Felles for partimodellene er at de er idealformer som hver for seg oppsto under ulike forutsetninger gjennom historien (Katz og Mair 1995, 18). For å forstå profesjonaliseringen i de politiske partiene er det hensiktsmessig å belyse nettopp disse partimodellene. Slike modeller er nyttige verktøy for å kategorisere de virkelige partiene både over tid og på tvers av partisystem.

Opprinnelsen til dagens partier er mulig å spore til 1700- og 1800-tallet, hvor de vokste frem som sosiale og politiske grupperinger i diverse europeiske parlamenter (Heidar og Saglie 2002, 28). I senere tid er disse partiene kjent som *kaderparti*, hovedsakelig bestående av eliter, eksperter og notabiliteter som fokuserte på å sikre gjenvalg av partiets kandidater (Heidar og Saglie 2002, 44). Gjennom det tjuende århundret vokste det frem nye partier hvor organisasjon og politisk forankring kom som resultat av sosiale bevegelser, kjent fra Maurice Duverger som *masseparti* (Krouwel 2006, 254). Medlemskap på flere politiske arenaer og mobilisering av sosiale grupper som tidligere ikke hadde tilgang til styringsmaktene er hovedpremissene bak denne modellen. Allmenn stemmerett var også en viktig faktor i utviklingen av partiene på 1900-tallet. «Det kaderpartiet skulle sikre med utvelgelse skulle massepartiet sikre ved antall, og med allmenn stemmerett var det gamle kaderpartiets dager talte» (Heidar og Saglie 2002, 45). Medlemmene i massepartiene er med på å avgjøre partiets politikk gjennom deltakelse på års- og landsmøter. Det er derfor et behov for partiene å stadig rekruttere nye medlemmer, gjennom å mobilisere bestemte miljø hvor «partimedlemskap er en logisk konsekvens av folks identitet» (Heidar og Saglie 2002, 48). Der kaderpartier hadde basert seg på ekspertise og tilgang til den politiske arena gjennom et fåtall tilhengere, ble massepartiene bygget på store medlemstall og med et prinsipielt fokus på partiets virke fremfor styringsmakt (Katz og Mair 1995, 10).

Neste partimodell, *catch-all parti*, er ifølge Katz og Mair (1995, 18) en videreføring av massepartiet og ble gjeldende fra 1945 og utover. I tråd med samfunnsutviklingen på denne

tiden hvor tilknytningen til konkrete sosiale grupper var vasket ut, fokuserte partiene i større grad på å nå bredt i velgermassen. Svakere ideologisk forankring, en styrket partielite og degradering av de enkelte partimedlemmers rolle var hovedelementene i endringen (Krouwel 2006, 256-257). Forhold mellom velger og partier gikk fra spontan overtalelse av massene fremfor tidligere langvarig engasjement og identitet. Gjennom økt profesjonalisering av partiapparat og større oppmerksomhet rettet mot på et økt nedslagsfelt i mediens tidsalder begynte avstanden mellom elite og velgere å vokse (Krouwel 2006, 258). Endringene i partimodellene bør også ses i lys av hvordan kommunikasjon og medier utviklet seg på samme tid. Flere kilder til informasjon og mulighet for å kommunisere til et økt antall velgere gjennom diverse medier var også med på å endre medlemmenes posisjon (Katz og Mair 1995, 13). Politisk kommunikasjon er et viktig aspekt ved forholdet mellom partier og samfunn i dag, og vil bli omtalt i senere deler av oppgaven.

Partimodellen denne oppgaven i hovedsak baserer sitt teoretiske rammeverk på, er *kartellpartiet*, fremmet av Richard S. Katz og Peter Mair (Katz og Mair 1995). Denne partimodellen beskriver et stadig mer symbiotisk forhold mellom stat og de politiske partiene, hvor partienes strukturelle organisering og forhold til sivilsamfunnet stadig endres. Partienes utvikling i vestlige demokratier har vært preget av en dialektisk prosess hvor hver nye partitype genererer en reaksjon som fører til videreutvikling og dermed enda en ny partitype og nye reaksjoner (Katz og Mair 1995, 6). Ifølge Katz og Mair (1995, 6) har partienes forhold til både statsmakt på den ene siden og velgere på den andre siden endret seg fra masseparti, «catch-all» og kartellparti. Kartelltesen bunner i at partier opptrer som meglere mellom sivilsamfunnet og staten istedenfor representanter av befolkningen (Katz og Mair 1995, 16). Et av hovedelementene ved kartelltesen er at statlig tilknytning fører de politiske partiene lengre vekk fra samfunnet og velgerne, samtidig som at det vil utvikles likheter mellom partiene i form av måten de kommuniserer og innen intern organisering (Katz og Mair 2009, 755-756).

Ifølge Katz og Mair (1995, 15) trekkes den enkelte borger vekk fra den nasjonale arena ettersom det er enklere å få gjennomslag i lokal sammenheng. I tillegg er det fare for at partiene i «catch-all» betydning blir for generelle for enkelte velgere og dermed gjør interessegrupper mer attraktive enn partiene hvis man ønsker å delta politisk (Katz og Mair 1995, 15). Partiene blir på denne måten avhengig av ressurser og støtte fra annet hold, og i lys av rollen som styrende og lovgivende makt blir staten en naturlig «partner». Likheten mellom

partiene blir dermed synlig gjennom statlig subsidiering. Innføring av offentlig subsidiering viser hvordan partiene operer i en gråson mellom å være private organisasjoner og offentlige aktører. I likhet med flere vesteuropeiske land innførte Norge offentlige partisubsidier rundt 1960-1970-tallet, nærmere bestemt 1970 (Heidar og Svåsand 1994, 185). Argumentene brukt av begge sider av debatten var tilnærmet like og gikk ut på at partiene enten ville øke sin kapasitet til partiarbeid eller bli hindret på grunn av statlig avhengighet (Heidar og Svåsand 1994, 187).

Kartell-begrepet som teorien baserer seg på viser til at konkurransen mellom partiene er redusert og at interpartisk samarbeid vil gagne alle partiene. Heidar og Saglie (2002, 46) påpeker at: «Det er f.eks i Norge ikke lenger tale om en grunnleggende konflikt mellom regjering og opposisjon, men et system der de fleste partier på et eller annet tidspunkt har tilgang til regjeringsmakt [...]». Partiene i seg selv står derfor ikke i fare for å svekkes. I stedet vil det være en svekkelse av det nevnte forholdet mellom styringsmaktene og sivilsamfunnet.

Et annet aspekt ved kartelltesen handler om nettopp demokratibegrepet assosiert med en slik partimodell. Likhetstrekkene mellom de statlig tilknyttede partiene skaper en kultur som potensielt kan være utfordrende i rollen som demokratisk representant. Partier - bundet av statlige institusjoner og regler - risikerer ifølge Katz og Mair (2009, 760) svekkelse av egen legitimitet mot velgerne når man skal balansere styring og representasjon. Resultatet av kartellteorien blir fort en styrket politisk elite og en velgermasse som fokuserer på resultater fremfor verdier (Katz og Mair 1995, 21-22). Den representative funksjonen til partiene går ut på å kanalisere de kollektive meninger som sivilsamfunnet bestemmer seg for, og levere progressiv politikk på vegne av befolkningen (Enroth 2014). Produktiviteten til den sittende styringsmakt er det som evalueres ved valg, fremfor partienes nye tiltak. Partiene risikerer derfor å bli en gruppe profesjonelle som bedriver politikk fremfor å være en gruppe med sterk tilknytning i befolkningen. Over tid har partiene gått fra å basere seg på medlemskap og tilhørighet til konkrete sosiale grupperinger til å fokusere på profesjonalisering og interpartisk samarbeid for å overleve. Risikoen for å tape et valg blir forminskert som følger av at partiene samarbeider med staten i stedet for å basere seg på medlemsmasse.

Ifølge Katz og Mair (2009, 756) påvirkes også den indre strukturen i partiene først og fremst gjennom styrking av makt til partiorganisasjonens gren i regjering og nasjonalforsamling. Partienes maktsentralisering bidrar til samarbeid og verning om de statlige institusjonene. Det

betyr at partiene i regjering og nasjonalforsamling jobber for å opprettholde de samme subsidieringsreglene og at dette forsterkes gjennom partienes maktposisjon. Denne undersøkelsen omfatter det Katz og Mair (1993, 595-597) omtaler som *party in public office*, (PPO) med andre ord den parlamentariske grenen av partiet i Storting og regjering. De to andre grenene tilsvarer *party on the ground* (POG) og *party in central office* (PCO), henholdsvis medlemmer, frivillige og faste stemmere på den ene side og lands- og sentralstyre og partienes hovedkontor på den andre (Katz og Mair 1993, 597-599). De siste tiårene har trenden vært økt maktkonsentrasjon for den parlamentariske grenen som i tråd med kartelltesen er den delen av partiet som selv styrer lover og regler for subsidiering og partivirksomhet (Bardi, Calossi, og Pizzimenti 2017, 62-63). I en ny undersøkelse blant annet basert på Katz og Mairs data fra tidlig 1990-tall testes denne partitrenden for ti vestlige land, inkludert Norge (Bardi, Calossi, og Pizzimenti 2017). Økningen man finner i partipersonale, spesielt i PPO, viser at stadig flere blir involvert i politikk på øverste hold (Bardi, Calossi, og Pizzimenti 2017).

Den historiske utviklingen av partiene viser at de i dag i større grad fremstår som profesjonelle organisasjoner som fokuserer på å levere politiske resultater fremfor verdier. Faren er at det utvikler seg en politisk elite i partiene som ikke lenger er forankret i folket og man får en form for maktkonsentrasjon. Maktkonsentrasjon og profesjonalisering er noen av elementene som følger av Katz og Mair (1995) sin kartelltese. Profesjonaliseringen av partiene skal utdypes i neste del av kapittelet og viser til hvordan tilbudet av personer med politisk kompetanse øker som følger av at flere ansettes på heltid i partiene (Webb og Kolodny 2006, Karlsen og Saglie 2017). Drivkreftene som fører til en økning i denne gruppen vil nå utdypes videre i kapittelet.

2.2 Drivkrefter bak policyprofesjonelle overganger

De neste delene av kapittelet skal gå inn på ulike drivkrefter som ligger bak det økte omfanget av folk som jobber med politikk uten folkevalgt mandat. Det er disse oppgaven omtaler som policyprofesjonelle. Tilbudet av personer som har kjennskap til politiske prosesser forklares ut fra partienes økte fokus på profesjonalisering som forklarer etterspørselen av personer med erfaring rundt politiske prosesser er også knyttet til hvordan partiene forholder seg til andre aktører og samfunnet i sin helhet. Forholdet mellom partier og samfunnet er en del av den daglige politiske kommunikasjonen. Andre drivkrefter som kan trekkes frem er hvordan

politisk påvirkning tidligere var preget av korporative ordninger mellom sterke interesseaktører og myndighetene, men hvor man i større søker kontakt med partiene gjennom lobbyvirksomhet i forbindelse med enkeltsaker (Christiansen og Rommetvedt 1999). Lobbyismetrenden henger også sammen med hvordan forutsetningene for politisk kommunikasjon har endret hvordan partiene kommuniserer med resten av samfunnet, inkludert andre interesseaktører (Karlsen 2015). Men først skal vi se på hva som ligger til grunn for det økte tilbudet av personer med kompetanse om politiske prosesser.

2.2.1 Profesjonalisering av partiene

I forlengelsen av kartelltesen, hvor bakgrunnen for utviklingen av partiorganisasjonen kan ses i lys av rollen partiene utøver som bindeledd mellom stat og befolkning, er det også viktig å se på partiorganisasjonen innad. I vestlige etablerte demokratier, inkludert Norge, er det mulig å spore flere trender som har påvirket politiske partiers organisering. Dette er trender som har utviklet seg over lengre tid og innebærer blant annet færre partimedlemmer og økende antall betalt ansatte, en form for profesjonalisering (Karlsen og Saglie 2017, 1337). Partienes maktstruktur, til fordel for de øverste grenene i organisasjonen, er en allerede nevnt faktor i denne sammenheng. Et annet eksempel knyttet til profesjonalisering er Labour i Storbritannia, hvor har man siden 1960-tallet sett stor økning i antall profesjonelle ansatte relativt til partiets medlemstall (Webb og Kolodny 2006, 342). I Norge har som tidligere nevnt medlemstallene sunket substansielt de siste tiårene samtidig som antall ansatte har økt betraktelig (Bardi, Calossi, og Pizzimenti 2017). I lys av kartelltesen ser man økning i økonomiske bevilgninger fra staten til de parlamentariske partigruppene, mens hovedkontor og regionale grener finansieres av partiet selv (Karlsen og Saglie 2017, 1338). Det vitner om at vi ser en styrking av de sentrale delene av partiene i Norge. Før oppgaven går videre på konsekvensene av profesjonalisering vil det drøftes nærmere hva som menes med begrepet i politisk sammenheng.

Innen politikk ble begrepet profesjonalisering først kjent gjennom Max Weber og hans skille mellom det å ha politikk som levebrød og kall (Mattozzi og Merlo 2008, 597). Webers betraktning kan i dagens sammenheng knyttes til at enkelte politikere får sin opplæring og karrierevei gjennom partiapparat fremfor det alminnelige yrkesliv (Narud og Valen 2006, 360). Profesjonalisering omhandler også hvilke karaktertrekk og kompetanse som behøves i arbeidet med å drive partiet videre. Ifølge Webb og Kolodny (2006, 338-339) finner man

karaktistikker ved profesjonaliseringen, som videre utvikler seg til å bli normen blant de ansatte i partiet. Karakteristikker som nevnes er spisset kompetanse innen politikkkutforming, autonomi i utførelse og gode muligheter for å skifte arbeid som følger av egen ekspertise (Webb og Kolodny 2006, 338-339). Selv om det er en komplisert oppgave å bestemme hvem som kan regnes som profesjonelle i partisammenheng er det mulig å ta utgangspunkt i Webb og Kolodnys definisjon: «[A] professional is someone who has been educated to degree level, and/or has a formal vocational qualification, and who has achieved relevant specialization through on-the-job experience and training» (2006, 340).

Profesjonalisering i sammenheng med politiske partier kan ha ulike betydninger. Det er derfor viktig å avklare hvilken form for profesjonalisering man tar utgangspunkt i. Webb og Kolodnys første punkt i definisjonen over omhandler utdanningsnivå og kompetanse. De siste tiårene har for eksempel andelen stortingsrepresentanter med høy utdanning økt betydelig, fra å ligge på rundt 50 prosent ved starten av 1980-tallet, til rundt 75 prosent etter tusenårsskiftet (Narud og Valen 2006, 380-381). Terskelen for å kunne bli politisk representant blir som følge av dette høyere. Sett i lys av tidligere omtalte partimodeller oppfattes profesjonalisering som en indikator på økt sentralisering og partilederskapets styrke (Karlsen og Saglie 2017, 1333). Innen politisk kommunikasjon og markedsføring kan profesjonalisering for eksempel ses på som en reaksjon på hvordan mediene stadig utvikler seg. For å nå frem med sine agendaer behøver man kompetanse som både dekker politiske prosesser og kommunikasjon med samfunnet. Profesjonalisering kan også omhandle partiens bruk av eksterne eksperter og nye teknikker for å kommunisere med offentligheten, først og fremst under valgkampanjer (Karlsen og Saglie 2017, 1333).

Profesjonaliseringen kan også være et tegn på de mange oppgaver som gjøres i partiene; den kompetansen som behøves i arbeidet med dette; samt økning i antall ansatte. Kombinert med faktorer som synkende medlemstall i partiene og økt offentlig støtte har partiene ansatt flere til å takle utfordringer knyttet til legitimitet og oppslutning (Narud 2008, 544, Allern, Heidar, og Karlsen 2016). Den konkrete økningen ansatte i partiene totalt sett gikk for eksempel fra 153 i 1989 til 285 i 2012 for de norske partiene på Stortinget (Karlsen og Saglie 2017, 1337). Denne økningen har blant annet vært synlig for den parlamentariske grenen av partiene, fra 52 til 152 mellom tilsvarende år (Karlsen og Saglie 2017, 1337).

Stadig flere med erfaring innen partipolitisk arbeid fremfor alminnelig yrkeserfaring i partiene skaper en større «base» for rekruttering og utvikling av det oppgaven omtaler som

policyprofesjonelle. Det skal også nevnes at personer med erfaring som folkevalgt på bakgrunn også innehar kompetanse rundt de politiske prosessene og kan være aktuelle for andre aktører som ønsker økt innflytelse. En grunn til at stortingsrepresentanter også bør tas i betraktning er hvordan yrkesbakgrunnen til de folkevalgte personene har endret seg i tråd med partit utviklingen. Ifølge Narud og Valen (2006, 374) har representantenes yrkesbakgrunn i kategorien «partimedarbeidere» økt kraftig de siste tiårene. Denne kategorien omfatter personer som har hatt vært sysselsatt i partiene på ulike nivåer i heltidsstillinger, inkludert regjeringsapparatene. I en senere undersøkelse av bakgrunnen til norske stortingskandidater fra valget i 2013, viste det seg at en stor andel av toppkandidatene til partiene hadde erfaring nettopp fra stilling som betalt partimedarbeider (Hesstvedt og Karlsen 2017, 26). Politisk og profesjonell kompetanse fra arbeid i partiene, spesielt med tidligere heltidspolitikere og ansatte i partiorganisasjonen er ofte et krav for å kunne stille som kandidat (Hesstvedt og Karlsen 2017, 13). Flere stortingspolitikere har dermed erfaring fra tidligere betalte stillinger i partiene, noe som igjen øker tilbudet av kompetent politisk personell, altså policyprofesjonelle.

Et videre eksempel på stilling som har skapt et større tilbud av policyprofesjonelle, og som faller inn under kategorien «partimedarbeidere» til Narud og Valen (2006), er posisjonen som politisk rådgiver. I de fleste vestlige demokratier har antall rådgivere økt samtidig som deres arbeidsoppgaver og roller i partiene også har utvidet seg (Kolltveit og Thorsen 2018). Et land som Storbritannia, hvor statsministeren ikke har noen begrensninger for antall rådgivere, har støtt på utfordringer knyttet til dette. Fra John Majors regjeringstid til etterkommer Tony Blair på slutten av 1990-tallet økte antall rådgivere fra 8 til 25 (Webb og Kolodny 2006, 344). Dette skapte blant annet usikkerhet rundt hvilke oppgaver og roller de ulike rådgiverne var satt til å fylle. Tydelige regler og prosedyrer for hvordan den offentlige maktutøvelsen etterprøves, samt klare beskrivelser av roller slik at man enklere kan stille individer til ansvar er grunnleggende for det representative demokratiet (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 11). Ifølge Robert Dahl ligger ikke problemet ved at det er flere som utøver og er med på å påvirke politikken (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 17). I stedet er det hvor komplisert og sammensatt dagens politikk har utviklet seg til å bli som er utfordrende. Når så mange aktører er involvert i politikkt utformingen kan det være vanskeligere for velgere å peke ut de ansvarlige. Uten flere ansatte vil antall daglige oppgaver partiene må håndtere potensielt kunne skape utfordringer. Det at politikken er stadig mer sammensatt og for mange helt

uangripelig gjør at partiene også må bruke energi og ressurser på hvordan de skal formidle sine ideer og tanker. Dette tar oppgaven videre inn på politisk kommunikasjon.

2.2.2 Politisk kommunikasjon

En faktor som også henger sammen med partienes økende profesjonalisering er fokuset på politisk kommunikasjon. Politisk kommunikasjon kan forstås som interaksjon mellom aktører som ønsker å fremme sine verdier og konflikter (Ihlen, Skogerbø, og Allern 2015). Politiske partier skal gjennom sine representative mandater formidle sine ideer og tanker ut til befolkningen, blant annet med ønske å bli gjenvalgt og beholde makt. Dette krever god kompetanse innen mediehåndtering og politisk kommunikasjon, og skaper også et avhengighetsforhold mellom mediene og politikken (Ihlen, Skogerbø, og Allern 2015, 9). Informasjonsformidling er medienes viktigste rolle, spesielt med tanke på at de fleste i samfunnet bare kan nås gjennom massemedier (Beetham og Boyle 1995, 11). Mediernes styrking av egen posisjon som opinions- og meningsleverandør for både politikere og velgere er beskrevet som medialisering, og er med på å endre forutsetningene for politisk kommunikasjon (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, Strömbäck 2008). Media har blitt en stadig viktigere kilde til informasjon om politikk og politikere og andre sosiale aktører må ta hensyn til hvordan saker blir fremstilt (Strömbäck 2008). Medialiseringen kan dermed bidra til å øke profesjonaliseringen både blant partier og andre aktører som ønsker å ha politisk innflytelse. I tillegg er tilgang til medier og medieoppmerksomhet i dagens samfunn vanskelig å få tilgang til. Politikere fokuserer derfor i større grad på å være tilstede i mediene så mye som mulig (Binderkrantz 2012). Kompetanse innen kommunikasjon og formidling blir dermed viktig for å nå frem til andre meningsyttere og velgere. I den forbindelse finnes det flere kanaler og teknikker aktørene kan ta i bruk for å kontrollere konkrete saker og temaer (Karlsen 2015, 100-102). Medieteknikker og forskjellige kanaler vil ikke utdypes nærmere i denne oppgaven, men viser at partiene og de andre interesseaktørene må fokusere på hvordan de kommuniserer sine tanker og budskap. Partiene opplever også en mer utstrakt informasjonsplikt overfor borgere, og det blir stadig mer press på politikere som må stå til ansvar og svare på kritikk kontinuerlig (Gulbrandsen og Eriksen 2013, Christiansen og Rommetvedt 1999). Kommunikasjonen henger sammen med hvordan interesseaktører forsøker å påvirke myndighetene, noe vi skal se videre på i neste del.

2.2.3 Fra korporatisme til lobbyisme?

Ifølge Christiansen og Rommetvedt (1999) har muligheten for å påvirke politikk i Norge endret seg fra å være institusjonaliserte og korporative, til å være løse og ad-hoc baserte. Graden av institusjonalisert samarbeid gjennom møter og komiteer blant de øverste interesseorganisasjoner og stat har blitt mindre fra 1970-tallet og utover (Christiansen og Rommetvedt 1999, 213). Interesseorganisasjoner omfavner en stor gruppe aktører som ønsker innflytelse på den politikken som vedtas. Beyers, Eising, og Maloney (2008, 1106) vektlegger i sin definisjon tre faktorer: politisk motiv bak eget arbeid; en sterk organisatorisk oppbygging; og oppnåelse av egne mål uten å stille til valg er deres elementer som ligger til grunn for interessegruppene. Interessegrupper forsøker som regel å rette søkelyset mot saker knyttet til spesifikke områder og føre disse videre på den politiske agendaen (Beyers, Eising, og Maloney 2008, 1107). Den senere medieutviklingen, hvor det blir stadig vanskeligere å få oppmerksomhet rundt politiske saker, rammer også interessegruppene. Større fragmentering i partisystemet og styrket posisjon av Stortinget vis-a-vis regjeringene har gjort det vanskeligere å skape og opprettholde stabile relasjoner mellom interesseorganisasjoner og staten (Öberg et al. 2011). Trenden med flere partier på Stortinget og styrkingen av den parlamentariske grenen i partiene sammenfaller med kartellteorien og bidrar til at interesseorganisasjoner eller andre aktører ofte må ta i bruk andre virkemidler da de ikke er like sterkt knyttet til partiene som før. Avkorporatisering, i form av svekkelse av regulerte samarbeidsformer mellom stat og store arbeids- og næringslivs-organisasjoner, har ført til fremveksten av andre påvirkningskanaler, blant annet lobbytjenester (Ihlen og Gullberg 2015, 233, Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017).

2.2.4 PR i politikken?

I arbeidet med å nå ut med egne synspunkter har partiene rettet også fokus mot økt bemanning innen kommunikasjonsarbeid. Klar og tydelig kommunikasjon overfor borgere og andre sosiale aktører er i tråd med den utviklingen man ser med stadig flere PR- og kommunikasjonsaktører i samfunnet (Allern 2011, Ihlen 2015). Fremveksten av byråer som jobber med rådgivning og videreformidling til andre sosiale aktører ser man for eksempel i doblingen av antall medlemmer i Norsk kommunikasjonsforening fra 2000 til i dag (Ihlen 2015, 73). Antall byråer varierer, men trenden har vært at inntekten til disse byråene har økt

med flere hundre millioner kroner siden 1995 (Allern 2015, 123-124). De byråene som driver med rådgivning har dermed blitt større i omfang.

Mest omtalt de siste årene er de mange skiftene man har sett mellom ansatte i politiske partier og kommunikasjonsbyråer. Bjarne Håkon Hanssen, Sylvi Listhaug og Tor Mikkell Wara er bare noen av de tilfellene som har vært omtalt (Allern 2015, Bonde 2018). Personlige og erfaringsmessig kjennskap til den politiske prosessen tilbys av tidligere ansatte i de politiske partiene. På den andre siden er det også tilfeller hvor PR-rådgivere har gått motsatt retning, inn i en politisk maktposisjon. Et eksempel er Sylvi Listhaug som kom fra en stilling som rådgiver i First House og tok raskt posisjon i Erna Solbergs regjering fra 2013 (Allern 2015, 126). Konsultasjon kan for eksempel skje i form av lobbyisme, myndighetskontakt eller *public affairs consulting*. Alle disse rådgivningsmekanismene kan også ses i lys av andre sosiale trender i landets maktstruktur. De allerede nevnte korporative tradisjonene som preget forholdet mellom norsk offentlig og privat sektor i lang tid har også endret seg.

Maktutredningen fra 2003 ga uttrykk for at tidligere sektorkoblinger og organiserte påvirkningsformer var blitt tydelig svekket (NOU 2003: 19 2003, 24). Organisert samarbeid mellom staten og andre interesseaktører er blitt utfordret av mer uformelle metoder, som lobbyisme og sosiale medier. Strukturelle endringer som mer mediefokus i politikken og nedgang i korporative samarbeidsformer kan ha vært avgjørende i fremveksten et marked for profesjonelle frittstående lobbyister, og det kan argumenteres at det er få som egner seg bedre enn tidligere politikere med kunnskap om politiske prosesser. Frittstående kommunikasjonsrådgivere får dermed politisk påvirkningsmulighet og makt gjennom at de direkte forsøker å bistå politiske partier.

Frykten er også at det kun er de mest ressurssterke som har mulighet til å benytte seg av aktører i kommunikasjonsbransjen og man dermed får et samfunn hvor politiske beslutninger kan kjøpes indirekte. Store ressurssterke aktører utgjør gjerne brorparten av kundene og politikken blir ofte *kolonisert*, med andre ord utnyttet og dominert av de med økonomisk makt (Ihlen og Robstad 2004, 185-186). Et tydelig tegn på denne utviklingen er synlig i den stadig voksende Arendalsuka. Denne sørlandsbyen fungerer som samlingspunkt for norsk politikk årlig i august og en rekke organisasjoner gjør sitt for å bli lagt merke til blant den øverste politiske elite (Raknes og Wollebæk 2018). I sin undersøkelse av Arendalsuka viser Raknes og Wollebæk (2018) at det blant de deltakende organisasjonene er de mest ressurssterke som

lykkes med sin lobbyvirksomhet og dette er med på å reprodusere de ulikhetene som finnes i lobbynettverket.

Tankesmier

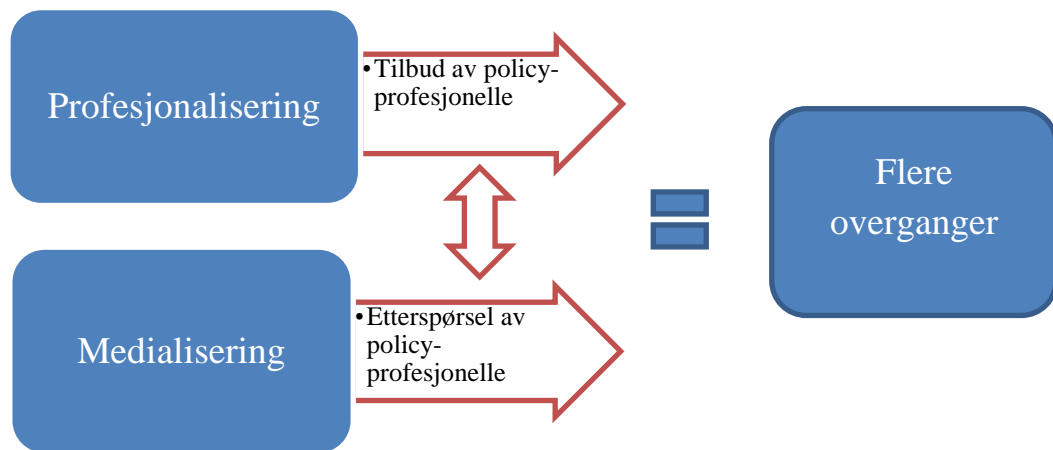
I tillegg til organisasjoner som driver lobbyvirksomhet finnes det andre grupper aktører som ønsker å bidra i utformingen av den politiske agenda. Tankesmier er en type aktør som forsøker gjennom forskning og intellektuelle tidsskrifter å bidra til nettopp dette. Det er forskningsbaserte organisasjoner som enten tilhører universiteter, som er dannet i forbindelse med forskningsprosjekt eller forskningsoppdrag, og kan være forsørget av ulike typer midler (Bjerke 2015, 132). I Norge anses tankesmier som opinionsdannende, altså mer politisk orientert og styrt av en annen etikk enn de rent forskningsbaserte tankesmiene (Bjerke 2015, 133). Den fremste funksjonen til tankesmiene kan sies å være en bro mellom forskning og politikk (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 77). I stedet for å se på konkrete hendelser som et statsbudsjett vil en tankesmie heller forsøke å forme den politiske diskurs og ha innflytelse på hva som blir diskutert i senere tid (Bjerke 2015, 140). Bøker og rapporter, medieoppslag og nettverksbygging er de fremste innflytelsesmetodene anvendt av tankesmier. Slike «politiske verksteder» er med på å sette dagsorden og er derfor viktig å ta for seg i en analyse av policyprofesjonelle aktører.

2.3 Tilbud og etterspørsel

Etter å ha forklart ulike drivkrefter bak policyprofesjonelle personer vil oppgaven forsøke å hva slags kompetanse de ulike ansatte tar med seg, samt belyse diverse arenaer hvor de policyprofesjonelle ofte tar seg nye jobber. I tillegg vil vi se på to ulike roller blant norske politikere som senere inkluderes i analysen av ansatte og folkevalgte i partiene som skiftet stilling ved stortingsvalg.

Et viktig element ved svingdørsproblematikken er kunnskapen de som beveger seg fra politiske partier til andre politiske aktører tar med seg i sine nye stillinger. Det tidligere politikere eller personer som har erfaring med politiske prosesser har å tilby av erfaring kan oppsummeres slik: systemkunnskap; erfaring med politisk analyse; evne til å tenke strategisk og å utnytte profesjonelle bekjensheter og nettverk. Disse evnene gjør disse individene attraktive for aktører som ønsker innflytelse i politikken. Kunnskap om hvordan politikk blir

forhandlet frem og hvem som bør etterfølges fra sak til sak er en av de tidligere politikernes styrker (Allern 2015, 127).

Figur 2.1 – Svingdørsfenomenet ut fra oppgavens teoretiske rammeverk

Figur 2.1 over viser hvordan svingdørsfenomenet kan forklares ut fra oppgavens teoretiske rammeverk. Den første boksen representerer partienes profesjonalisering og dermed en økning i antall personer som besitter attraktiv kompetanse for andre interesseaktører. Den andre boksen viser endring i mediens innvirkning og politisk påvirkning at kunnskap om politiske prosesser blir en ettertraktet egenskap for andre aktører som ønsker å påvirke politikken. I sin undersøkelse av svingdørsproblematikken i Sverige peker Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015, 256-257) viser at problemformulering og agendasetting er former for kunnskap policyprofesjonelle ofte bidrar med. Gjennom beskrivelser av samfunnet på måter som gagnar de verdier og interesser man selv ønsker å fremme, forsøker politiske aktører å endre det virkelighetsbildet som skal dominere landets politikk. Policyprofesjonelle bidrar gjennom kunnskap om det politiske spillet med ulike strategier for å nå frem blant mengder av aktører. Den enkeltes policyprofesjonelles personlige nettverk og kjennskap til beslutningsprosesser er viktig i denne sammenheng. Samtidig må policyprofesjonelle være effektive og ofte bistå representanter eller andre politiske arbeidsgivere med ny informasjon og spørsmål som kan brukes i eventuelle pressesituasjoner og debatter. Alle disse ferdighetene og innsikten i arbeidet tett på politikktutforming blir en form for politisk kapital som andre interesseaktører kan nytte seg av (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 75).

På bakgrunn av rekrutteringen til andre interesseaktører og profesjonalisering er det også mulig å dele tidligere politikere inn i to grupper basert på erfaring og roller de har hatt i sine partier. På den ene siden finner man den «klassiske» politikeren med lang erfaring innen partivirkosomhet, for eksempel som parlaments- eller kommunestyremedlem (Allern 2011, 133). Disse er også kjent som frontlinjepolitikere og er som regel godt kjent for befolkningen blant annet fordi de fremstår som tydelige folkevalgte representanter i mediene. I sin studie av svingdørsproblemet i Danmark finner Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017) at representanter på Folketinget i landet stort sett er frontlinjepolitikere og dermed tilhører denne kategorien. Selv om hovedfokuset er på PR-byråer og tilveksten av politikere til denne bransjen, kategoriserer forfatterne ansatte ut fra andre politiker-profesjonelle stillingskategorier på lik linje med Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015) Denne danske studien er et eksempel på at svingdørsproblemet med personer som beveger seg fra partiene til andre interesseaktører også bør inneholde folkevalgte i en undersøkelse.

Ansatte i den andre er mindre synlig for samfunnet for øvrig, men kan ha vel så mye politisk erfaring fra den øverste politiske arena gjennom jobb i departementer og parlamentariske grupper (Allern 2011, 133). Slike personer kan ha lang erfaring med politisk rådgivning og ha vel så mye kunnskap om politiske prosesser som de folkevalgte representantene. Kategorien er derfor viktig å inkludere i en analyse av de politiske eliter. Denne oppgaven dekker begge kategorier av politikere og vil se om ansatte i partiene tar med seg sin kompetanse over til andre aktører som ønsker å påvirke politikken. Inndelingen i de to kategoriene viser også at det finnes et behov for å belyse hvem som sitter i de øverste maktposisjoner til enhver tid. Dette gjelder både de mer synlige representantene som stemmes på og de som jobber med politikutforming enten direkte eller indirekte. Fokuset flyttes nå over på grupperinger av ansatte som tilhører kategori to, nærmere bestemt statssekretærer og politiske rådgivere i departementene.

2.3.1 Statssekretærer og politiske rådgivere

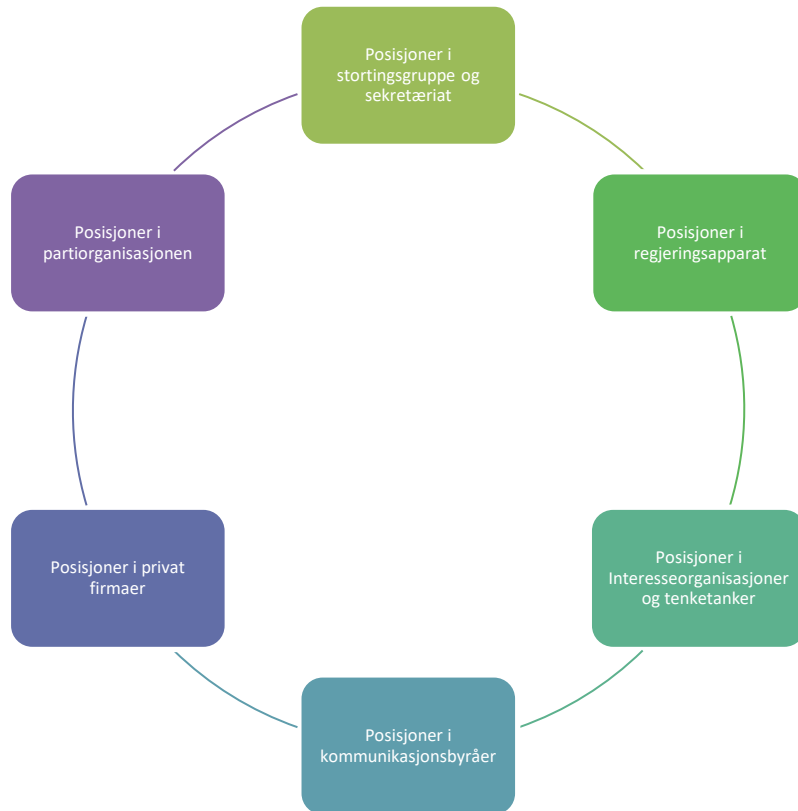
I departementene finner vi flere stillinger som tidligere ikke har vært gjenstand for mye forskning, men som potensielt kan utøve mye makt. Økning i antall ansatte i partiene, samt økt fokus på politisk kommunisering kan være med å påvirke regjeringsarbeidet. Gitt det stadige behovet for å svare og fronte saker i mediene er det vanskelig for statsråden å opptre

som den eneste representanten i den politiske ledelsen i departementene (Askim, Karlsen, og Kolltveit 2014, 236-237). Partiene har derfor fått flere ansatte som bistår i arbeid både innad i organisasjonen og formidling utad. En kategori som allerede er nevnt er politiske rådgivere, det vil si ansatte med ulike bistandsoppgaver knyttet til politiske ledere og representanter. I norsk sammenheng har det generelt sett vært få undersøkelser på de utnevnte og politisk ansatte i departementene. Blant statssekretærer og politiske rådgivere som jobber i de forskjellige avdelingene befinner det seg mange som tar med seg politisk erfaring og kunnskap inn i andre jobber. For førstnevnte kategori har det blitt vanligere å ansette personer med erfaring fra partiapparatene nasjonalt og på Stortinget (Askim, Karlsen, og Kolltveit 2014, 246-247).

Antall politiske rådgivere i vestlige demokratier øker og det er derfor viktig å øke kunnskapen om hva slags oppgaver de foretar seg (Kolltveit og Thorsen 2018, 22). På øverste nivå, i de norske departementene, har det generelt sett vært lite åpenhet rundt indre beslutningsprosesser og beskrivelser av hvilke roller de ulike aktørene utfyller (Kolltveit og Thorsen 2018, 34). Selv om det har vært jevn økning i politiske rådgivere har antallet i departementene faktisk sunket litt siden 2000-tallet, primært etter tiltredelsen av Erna Solberg som statsminister (Askim, Karlsen, og Kolltveit 2014, 240). Samtidig har antall statssekretærer på sin side økt også etter tusenårsskiftet, både når det gjelder mengde generelt og antall per statsråd (Askim, Karlsen, og Kolltveit 2014, 240). Statssekretærer utnevnes av Kongen og er formelt sett statsrådets stedfortreder.

Politiske rådgivere i departementene styres direkte av statsrådene og har i utgangspunktet ingen selvstendig myndighet eller fullmakt til å handle på vegne av departementet (Kolltveit og Thorsen 2018, 25). Samtidig står statsrådene fritt til å disponere sine rådgivere og delegerer makt til rådgiverne i konkrete tilfeller. Oppgavene som utføres av politiske rådgivere spenner helt fra koordinering av møter, reiseplanlegging og i enkelte tilfeller avlastning av statsråd i møte med ulike politiske aktører (Kolltveit og Thorsen 2018, 26). På en side kan en slik fleksibilitet i rollen til politiske rådgivere være gunstig for gjennomføring av dagligdags arbeid i departementene og i tilfeller hvor statsråden ikke er disponibel. På en annen side er det usikkerheten knyttet til rollen og oppgavene rådgiverne utfører som gjør det til et mulig problem. Denne fremstillingen av politiske roller viser en noe forenklet inndeling, men den kan allikevel være nyttig når man snakker om jobboverganger fra et demokratisk perspektiv for å si noe mer nyansert om hvilke roller som preges av flest overganger.

Figur 2.2 – Politiske arenaer

Figur 2.2 viser ulike arenaer personer i den øverste politiske sfære kan bevege seg til. I likhet med undersøkelsene i både Sverige og i Danmark fokuserer denne undersøkelsen på andre områder i tillegg til kommunikasjonsbyråer (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 26). Med utgangspunkt i inndelingen av partiorganisasjonen fra Katz og Mair er det mulig å identifisere de forskjellige arenaene fra partisiden. De tre øverste kategoriene representerer de posisjoner i partiene hvor den sentrale makten sitter. Denne undersøkelsen tar for seg ansatte i regjeringsapparatet og stortingsrepresentanter og tar utgangspunktet i overganger fra partier. Kategoriene som omfatter stortingsgruppe og regjering sammenfaller med partiorganisasjonsleddet *party in public office* (PPO), altså de øverste maktutøverne i partiet. PCO, *party central office* vil på sin side kunne knyttes til posisjoner i partiorganisasjonen, nærmere bestemt landsstyret og sentralstyret. Grunnet en endret maktbalanse og økning ansatte for den parlamentariske gruppen og i regjering vil disse gruppene undersøkes i denne oppgaven. Undersøkelsen dekker imidlertid ikke sittende ansatte som har posisjoner i stortingsgruppen og deres sekretariat. Profesjonaliseringen av partiene inkluderer også stortingsgruppene utenom representantene og resten av hovedorganisasjonen. For å få en fullstendig oversikt over graden av overganger fra partiene til policyprofesjonelle posisjoner

burde også disse vært kategoriene inkludert. En slik kartlegging krever mer tid til å identifisere de ulike personene som har sittet i ulike heltidsstillinger på de konkrete tidspunktene for hvert parti. Undersøkelsen kan likevel se på eventuelle posisjonsskifter innad i partiene som er gjort til disse grenene i partiet for å se om partiene sender de profesjonelle inn i nye stillinger.

De tre nederste boksene i Figur 2.2 tilsvarer posisjoner i kommunikasjonsbyråer; posisjoner i interesseorganisasjoner og tankesmier og posisjoner i private firma. Den senere trenden med kommunikasjonsbyråer som bistår interesseaktører, inkludert partiene, gjør at disse også er å regne som en posisjon hvor politikere, og andre personer med kjennskap til politiske prosesser eller konkrete fagfelt, kan bidra med sin kompetanse (Allern 2015). Interesseorganisasjoner og tankesmier er også eksempler på organisasjoner som retter seg inn mot å påvirke politiske agendaer på ulikt vis. Der interesseorganisasjoner, som for eksempel Farmasiforbundet, peiler seg inn mot en sak, vil tankesmiene heller vil peke på forskning, verdier og ideer i sin påvirkning av politikken. Private firmaer er også en kategori hvor det er mulig for personer i den politiske sfære å bidra med sin kompetanse. Store firmaer vil ofte forsøke på å bedre sine forhold til staten og kunne påvirke og kommunisere med myndighetene i tilknytning til relevante politiske tiltak. Da vil også profesjonell politisk kompetanse også være en viktig egenskap de ulike selskapene vil kunne nyte godt av.

Policyprofesjonelle skal gjennom roller i de ulike arenaene beskrevet i Figur 2.2 møte forskjellige behov. Ifølge Bonde (2018) holder det ikke at hver enkelt policyprofesjonell som går i svingdør er kjent med sin rolle og bevisst på sine arbeidsmetoder i forbindelse med politikktutforming. Dette er noe som alle som jobber med politikk kollektivt må jobbe med å bedre. Et eksempel er da Sylvi Listhaug gjennom sin posisjon i kommunikasjonsbyrået First House tok betalt for å bistå FrP der hun selv samtidig satt i partiets sentralstyret (Bonde 2018). Slike historier kan være med på å skade ryktet til kommunikasjonsbyråer generelt, i tillegg til at tilliten mellom politiske aktører og samfunnet potensielt også får seg en brist. Policyprofesjonelle bør derfor undersøkes fordi de ikke bare tar med seg kompetanse om politiske prosesser, men også merkelapper som kan farge deres arbeid i andre arenaer.

Oppsummering

Det analytiske rammeverket i kapittelet har vist at det er flere faktorer som ligger til grunn for både tilbud og etterspørsel av personer med profesjonell kompetanse rundt politiske prosesser.

Som tidligere forklart har partiene i seg selv, endret seg, både med tanke på egen organisering og i forholdet til velgere og resten av samfunnet. Dette har gjort partiene til organisasjoner som i økende grad består av profesjonelle heltidsansatte. Deres erfaring blir igjen tilgjengelig for andre aktører som ønsker å nå frem til myndighetene. Eksempler på aktører som ønsker å nå frem eller påvirke den politiske agenda er forskjellige interesseorganisasjoner, tankesmier. Etterspørselen av de ansatte med partierfaring kommer blant som følger av at den politiske kommunikasjonen og fremgangsmåtene for å påvirke partiene som styrer også har endret seg (Ihlen, Skogerbø, og Allern 2015). Kommunikasjonsbyråer som tilbyr rådgivning rundt politisk kommunikasjon er en kategori aktører som er mye omtalt og høyst relevant for en oppgave som ser på jobbovergang ut fra partiene.

Hvor stor andel av personene vi undersøker velger å skifte til stilling til relevante posisjoner hos andre interesseaktører? Vil man se en økning over periodene? Begge regjeringene som gikk til valg i 2009 og 2017, fortsatte med makten, noe som vil si at flere mest sannsynlig ikke fragikk fra sin stilling (Tvedt 2017). Disse skiftene er også interessante fra et policyprofesjonelt perspektiv ettersom en tar med seg egen kompetanse videre i organisasjonen uten å være folkevalgt. Oppgaven vil fokusere på nettopp PPO, *party in public office* og ansatte i denne grenen av det politiske systemet. Når mengden ansatte øker og medlemstallene til partiene synker kan det være nyttig å se om folkevalgte og andre heltidsansatte i partiene går videre til andre interesseaktører på de nevnte arenaene i Figur 2.2.

3 Metode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for de metodiske avgrensningene og valgene som er tatt for å svare på forskningsspørsmålet. Målet for undersøkelsen er å undersøke omfanget av overganger fra politikk til påvirkningsarbeid i Norge. Fokuset ligger på overganger fra politiske partier, primært fra posisjoner i Stortinget og i regjering. Valget av metode bærer med seg implikasjoner for undersøkelsen i seg selv, både med tanke på gjennomføring av analyse og de konklusjoner som eventuelt trekkes. Hensikten med kapittelet blir å vise konkret hvor langt analysen strekker seg med tanke på tid og rom. Kapittelet vil først gå gjennom omfanget av undersøkelsen med tanke på valg av case og de posisjoner som undersøkes. Deretter følger valgene som er gjort i forbindelse med datainnsamling og typer stillinger analysen tar for seg. Til slutt vurderes undersøkelsens kvalitet gjennom validitet og reliabilitet. Hensikten med dette er å vise at undersøkelsen preges av god datakvalitet som styrker evnen til å besvare problemstillingen og muligheten for å replisere samme type undersøkelse for andre forskere.

3.1 Avgrensning i rom

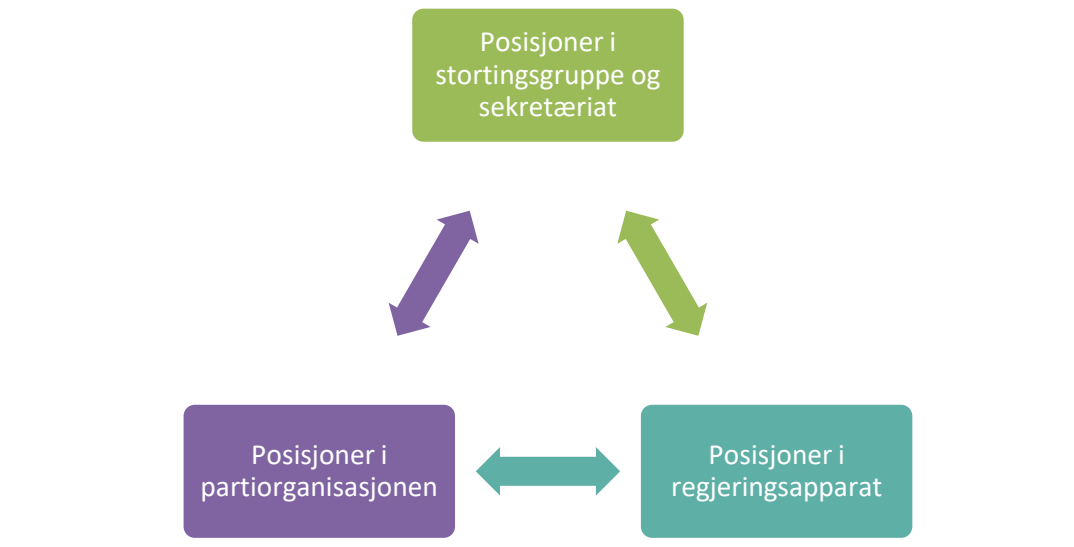
Undersøkelsen er en «within country»-comparison av et land hvor partiene har opplevd vekst i betalte heltidsstillinger i politiske partier. Valget av Norge som case i denne sammenheng kan forklares ut fra flere faktorer. Først og fremst er Norge et land hvor man har opplevd de tidligere belyste trendene med økt antall ansatte, færre partimedlemmer og mer økonomisk støtte gjennom statlige subsidier (Karlsen og Saglie 2017). Samtidig har Norge vært et land hvor påvirkningsmuligheter i politikken har endret seg fra å være korporative og institusjonaliserte til å bli mer åpne og lobbybaserte (Christiansen og Rommetvedt 1999). Disse trendene med økt profesjonalisering av partiapparatene og endring i forutsetningene for politisk kommunikasjon gjør Norge til en interessant case. Tilgang på informasjon om den nasjonale politiske eliten på offentlige nettbaserte kilder, inkludert regjeringsansatte og personalia til stortingsrepresentanter over flere perioder forenkler også valget av undersøkelsesobjekt.

Hensikten med å kun ta for seg Norge er også pragmatisk begrunnet. Når man har lite kunnskap eller oversikt er det normalt å ikke operere med for stort utvalg (Grønmo 2016,

100). Dette gjør seg gjeldende for denne undersøkelsen ettersom man til nå ikke har hatt noen klar oversikt over hvor ofte politikere skifter til andre policyprofesjonelle jobber i Norge. Ifølge Grønmo (2016, 100) har eksplorerende studier ofte som mål å kartlegge et forskningsområde, og kan potensielt føre til videre testing av hypoteser og teorier. Sett bort fra størrelsen på universet er det viktig at utvalget reflekterer bredden av det fenomenet man ser på (Grønmo 2016, 100). Gjennom å se på ansatte både med folkevalgt mandat på storting og regjering og allerede policyprofesjonelle som jobber i tett forbindelse med de folkevalgte, er det mulig å argumentere for at oppgaven dekker fenomenet tilstrekkelig fra partisiden.

Begrensninger knyttet til undersøkelser av enkeltland gjelder først og fremst generalisering. Politisk organisering og samarbeidstradisjoner blant de øverst maktorganer varierer fra land til land og dette kan være problematisk å generalisere ut fra en case. Ut ifra de nevnte studiene i Danmark og Sverige som omhandler samme tema vil det likevel være interessant å kunne se på forskjeller i skandinavisk målestokk. De korporative tradisjonene i Skandinavia og hvordan politisk påvirkning har utviklet seg er trender som har gjort seg gjeldende i alle disse tre landene (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 23, Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 248).

Undersøkelsen baseres på partier, nærmere bestemt personer med folkevalgt mandat i Stortinget og de fremste politiske aktørene i regjeringsapparatet. Et annet element som uteblir fra oppgaven er de jobbovergangene man ser fra motsatt side, nemlig fra interesseaktør til parti. Spesielt med tanke på kommunikasjon er det vanlig at partiene ansetter kompetente personer utenfor organisasjonen. Det er også mulig at enkelte personer tar veien tilbake til partiene etter å ha vært i ungdomsavdelingen og deretter jobbet utenfor organisasjonen.

Figur 3.1 – Posisjonsskifter innad i partiene fra nasjonalt hold

Figur 3.1 er med på å synliggjøre de ulike overgangene man ser innad i partiene. I tillegg til inkluderte posisjoner som stortingsrepresentant og i regjering vil undersøkelsen også se på skifter til betalte stillinger øverst i partiorganisasjonen. Dette inkluderer stillinger i stortingsgruppene. Det er viktig å påminne om at undersøkelsen ideelt sett skulle omhandlet alle de betalte ansatte i partiene, inkludert andre posisjoner i stortingsgrupper og i partiorganisasjonen. Dataene rundt de ulike personene som opptok alle stillinger i partiene er ikke lett å oppdrive, spesielt når det gjelder tidligere perioder. Som tidligere påpekt, har ikke tidligere sekretærer og rådgivere i andre deler av partiene, blant annet på Storting, blitt undersøkt. Mangelen skyldes begrenset tid og hvor lett tilgjengelig informasjon rundt de ansatte er. En utfordring er at det ikke er noen lett måte å finne tidligere ansatte i partienes stortingsgrupper og øverst i partiorganisasjonen. Samme problem gjelder de personer hvor man ikke klarer å identifisere den nye stillingen de inntok. I slike tilfeller hvor det ikke vært mulig å oppdrive hvilke stillingstyper de ulike personene skiftet til vil en anta at dette ikke var til de relevante stillingskategoriene. Medieoppslag og pressemeldinger viser i stor grad hvor de ansatte har tatt veien, for eksempel i tilfeller med stortingsrepresentanter som returnerer til sine hjemkommuner og hvor lokalavisene melder ifra om dette.

Det er også viktig å påpeke at fenomenene svingdør og policyprofesjonelle omfatter flere enn undersøkelsen dekker og at dette er en kartlegging av de fremste grenene av partiene. Oppgaven tar ikke for seg overganger som fra andre interesseaktører inn til partiene. Den dekker heller ikke overganger på regionale og lokale nivåer i partiet. På lik linje med interesseorganisasjonene kommer dette av et ønske om å se på de nasjonale aktørene øverst i

det politiske system. I tillegg mangler blant annet posisjoner i stortingsgruppe og sekretariat fra partiene, som forklart i forrige kapittel.

3.2 Avgrensning i tid

Innsamling av informasjon henger sammen med den populasjonen oppgaven tar utgangspunkt i. Oppgaven tar for seg to separate stortingsperioder med ulik partisammensetning. Først og fremst vil jeg se på den første perioden med rødgrønne Stoltenberg II fra 2005-2009 bestående av Arbeiderpartiet (Ap), Sosialistisk Venstreparti (SV) og Senterpartiet (Sp) i regjering. Stortingsvalget i 2009 førte til at den rødgrønne regjeringen fortsatte med makten i fire nye år (Tvedt og Ryste 2014). Videre ønsker jeg å se på den seneste fullført stortingsperioden fra 2013-2017, Høyre (H)-Fremskrittspartiet (Frp) regjering med Erna Solberg som statsminister og med en samarbeidsavtale med de borgerlige partiene Venstre (V) og Kristelig Folkeparti (KrF) (Garvik 2017). Periodene er valgt på grunnlag av å se på den seneste utviklingen i policyprofesjonelle, samtidig som at flere av de relevante interesseaktørene ikke eksisterte før 2000-tallet. Fluktueringen i levetiden til aktører som for eksempel kommunikasjonsbyråer og tankesmier gjør at man stadig bør oppdatere seg på hvilke aktører som er gjeldende i hver stillingskategori.

Over disse periodene kartlegges jobboverganger fra partisiden til policyprofesjonelle yrker. Antall ansatte i partiene har som nevnt økt betydelig og det skapes derfor en større plattform for de som er delaktig i politikktutforming. Flere stortingsperioder skaper mulighet for sammenligning, som videre øker antall observasjoner og dermed en styrket forklaring av fenomenet (Landman 2008, 91). Undersøkelser av norske policyprofesjonelle fra to ulike perioder vil kunne fortelle oss litt om omfanget og om det har endret seg over tid. For denne undersøkelsen er det også mulig å spore forskjeller mellom partier og på tvers av ulike regjeringskonstellasjoner. Valget av stortingsperiodene er også begrunnet av påvirkningsendringer og endring i den politiske kommunikasjonen.

Data rundt de konkrete stortingsperiodene ble samlet inn fra Norsk Senter for Forskningsdatas (NSD) nettsider og deres datasett om det politiske system (NSD 2019a). Dataene viser informasjon om institusjoner, personer og ressurser helt fra 1814 og er nyttig når man sammenligner regjeringer og politikere over tid. Sittende stortingsrepresentanter, statsråder og

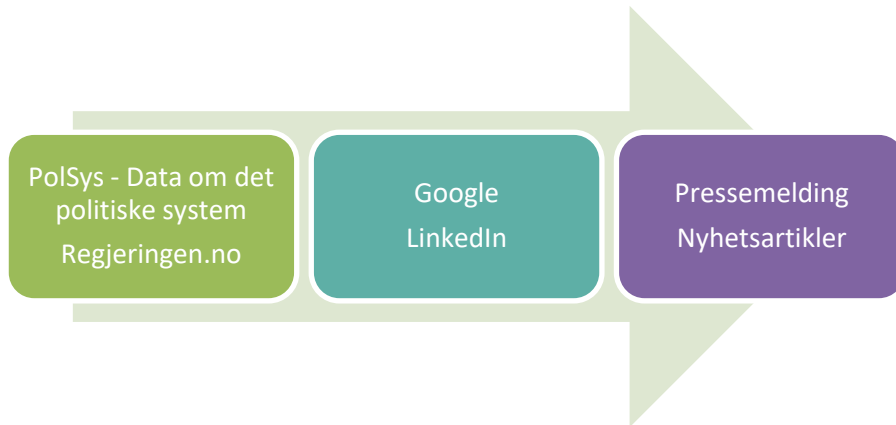
statssekretærer ble innhentet fra dette datasettet. Politiske rådgivere ble tatt fra regjeringens egen nettside for begge perioder (Regjeringen.no-2005 2019, Regjeringen.no-2013 2019).

Deretter går undersøkelsen på å ta for seg de personer som sluttet etter endt periode og se den første stillingen de opptok etter valgene. Det er da satt en grense på opp til seks måneder etter valget for å se den neste stillingen personene opptok. Målet er å få kartlagt stortingsrepresentanter, statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere og se hvorvidt de opptar policyprofesjonelle jobber etter de har utført sine tjenester på Storting og i regjering. Først tar jeg for meg Stortinget og ser på hvorvidt de ulike stortingsrepresentantene skifter jobb etter endt valg, henholdsvis i 2009 og 2017. Hensikten er her å se hvilke typer jobber representantene velger å ta etter endt periode som folkevalgt. Det er tatt utgangspunkt i stillingen representantene umiddelbart fortsatte med etter endt periode. Senere posisjoner de undersøkte måtte oppta vil ikke bli inkludert i analysen. Stortingsrepresentanter har i tillegg til sine stillinger ofte flere ulike verv både i partiene og i andre utenforstående organisasjoner. Oversikt over alle representantenes verv på ulike tidspunkt vil være svært utfordrende å holde styr på og vil ikke være fokus i oppgaven. Likevel er det verdt å nevne at politikere gjennom sine verv skaffer seg erfaring på forskjellige politikkområder som senere kan utnyttes i jobbsammenheng.

I tillegg til at stortingsrepresentanter undersøkes, undersøker oppgaven også regjeringsapparatet, nærmere bestemt de gjeldende statsråd i stortingsperioden og tilhørende statssekretærer og politiske rådgivere. Innad i departementene er det mange saker som skal håndteres og det er vanskelig for statsrådene å ta del i alt som foregår. Oppgavene som delegeres til statssekretærer og politiske rådgivere er mange og det kan være vanskelig å holde styr på hvem som har ansvar til ulik tid. Mer kunnskap om ansatte i regjeringsapparatet kan gi oss bedre innsyn i den øverste politiske elite.

Det å lokalisere policyprofesjonelles nye arbeidsplass er en utfordrende prosess ettersom det ikke finnes noe organisasjonsregister konkret for denne kategorien. Den informasjonen som ligger til grunn for denne undersøkelsen ble samlet inn under følgende variabler: navn, parti, tidligere stilling, og tilslutt stilling etter valg.

Figur 3.2 – Prosess for datainnsamling

Figur 3.2 viser prosessen med å finne informasjon rundt personene i undersøkelsen. Datainnsamlingen ble først og fremst utført via ulike nettkilder. For å finne ansatte og tillitsvalgte på Storting og regjering ble det først søkt i NSDs politikerdatasett *PolSys – Data om det politiske system* (NSD 2019a) og på nettsidene til regjeringen (Regjeringen.no-2005 2019, Regjeringen.no-2013 2019). Via kildene til NSD og regjeringen ble det mulig å skille ut de ansatte i regjeringsapparatene som sluttet i sine stillinger i og rundt stortingsvalgene for begge perioder. Denne prosessen dannet grunnlaget for populasjonen i undersøkelsen. Videre ble andre nettkilder som LinkedIn og Google brukt for å finne bekreftende sekundærkilder, i hovedsak pressemeldinger om overganger fra aviser og berørte organisasjoner. Kilder for å bekrefte konkrete posisjonsskifter kunne også omfatte organisasjoners egne hjemmesider og sosiale medier.

Fremgangsmåten for datainnsamling er tilnærmet lik den måten Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015, 275-277) utførte kartleggingen av sin studie i svensk sammenheng, selv om det empiriske materialet i form av flere typer policyprofesjonelle var vesentlig større i den svenske studien. I tillegg til politiske rådgivere og statssekretærer i regjeringen ble ansatte i landsting (tilsvarende norsk fylkesnivå), enkelte store kommuner samt et utvidet antall partimedarbeidere undersøkt (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 41). Det ideelle ville naturligvis vært å replisere disse kategoriene og inkludere så mange kategorier policyprofesjonelle som mulig. Denne undersøkelsen av det norske politiske system fokuserer, i likhet med den danske undersøkelsen til Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017) på partisiden og de politiske representantene i nasjonalforsamling og regjering. Inkluderingen av statssekretærer og politiske rådgivere i analysen gjør at man ikke bare får undersøkt personer med direkte demokratisk mandat, men gjør det også mulig å undersøke en andel

ansatte som er med i påvirkningen av politikk uten å være folkevalgt. Innsamling gjennom nettkilder ble også gjort i undersøkelsen av svingdørsfenomenet i Danmark til Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017). I norsk sammenheng ble samme typer kilder brukt i analysen av statssekretærer til Askim, Karlsen, og Kolltveit (2014). Disse studienes bruk av nettkilder viser at det blir mer og mer vanlig å basere seg på offentlige ressurser når man ser på enkeltpersoner i den politiske sfære.

I tillegg er allerede partistilling også nevnt i forbindelse med jobboverganger blant den politiske elite. Mange går gjerne tilbake til partistillinger på lokalt eller andre nivåer i organisasjonen. Derfor tas dette med i betraktning når man ser på jobboverganger blant øverste hold i partiene. Hva de ulike kategoriene innebærer vil utdypes videre i neste del av kapitlet.

3.3 Kategorisering av overganger til påvirkningsarbeid

For å kartlegge overganger til ulike policyprofesjonelle aktører trengs det oversikt over norske interesseorganisasjoner, tankesmier og kommunikasjonsbyråer. I tillegg inkluderes private bedrifter og partioverganger fordi dette også dekker posisjoner hvor man videre fortsetter med politisk arbeid. Denne delen skal forklare avgrensningen gjort i kategoriseringen av de ulike typene interesseaktører.

3.3.1 Interesseorganisasjoner

Oppgaven har tatt utgangspunkt i interessegruppopulasjonen i Norge til forskningsprosjektet *Party-Interest Group Relationships in Contemporary Democracies: Character, Causes and Consequences* (PAIRDEM)¹. Dette prosjektet undersøker forhold mellom interessegrupper og politiske partier på tvers av land, samt hvilken betydning utviklingen av forholdet dem imellom har fra et demokratisk perspektiv. I tråd med definisjonen fra tidligere i oppgaven omfatter dette ikke-politiske, organiserte grupper som fremmer et enkelt område eller sak. Populasjonen til PAIRDEM-prosjektet inkluderer ikke tankesmier, kommunikasjonsbyråer eller regionale og lokale interessegrupper. Det er derfor

---

¹ PAIRDEM: <https://www.sv.uio.no/isv/english/research/projects/elin-allern-pairdem/>

kun interessegrupper av nasjonal karakter, eventuelt nasjonale kontor av større internasjonale organisasjoner som anses som interesseorganisasjoner i denne undersøkelsen (Allern 2017). Tankesmier og kommunikasjonsbyråer inkluderes på bakgrunn av denne definisjonen som egne kategorier i denne oppgaven og ikke en del av interessegruppe-kategorien. For å undersøke om det har blitt gjort overganger til disse gruppene eller ikke ble den norske populasjonslisten over interessegrupper benyttet. Undersøkelsen utdyper ikke videre hvilken stilling overgangen ble gjort til, kun om det er til en interesseorganisasjon eller ikke.

3.3.2 Tankesmier

Når det gjelder tankesmier vil jeg ta utgangspunkt i de 12 opinionsdannende tankesmiene nevnt i Paul Bjerke (2015) sitt kapittel på temaet i *Makt, Medier og Politikk*. Tankesmiene er oppført i tabell 3.1. Flere av disse tankesmiene er grunnlagt etter den første stortingsperioden så det vil derfor være hensiktsmessig å inkludere enkelte organisasjoner som var nedlagt den siste stortingsperioden. Progressiv, LibLab og Mandag Morgen er eksempler på nedlagte tankesmier som kun var operative under den ene stortingsperioden som analyseres.

Tabell 3.1 – Norske tankesmier

Tankesmier	Grunnlagt
Civita	2003
Agenda	2013
Manifest analyse	2003
Res Publica	2006
Minotenk	2010
Human Rights Services	2002
Skaperkraft	2011
Kristen-demokratisk forum	2014
Sosialliberalt verksted	2014
Kristen og Progressiv	2012
Føniks – Ruspolitisk tenketank	2014
Ludwig von Mises-instituttet i Norge	2012
Progressiv	Nedlagt i 2013
LibLab	Nedlagt i 2011

3.3.3 Kommunikasjonsbyråer

Det er 35 kommunikasjonsbyråer i Norge med varierende størrelse. Byråene er selve representasjonen på den «menneskelige kapital» som blant annet politikere besitter. I likhet med tankesmiene er byråene hentet fra *Makt, Medier og Politikk*, nærmere bestemt kapittelet til Sigurd Allern (2015) om PR-byråene i politikken. I tillegg til at antall byråer har endret seg, har flere blitt betydelig større etter tusenårsskiftet (Allern 2015, 123-124). Samtidig er det slik at man blant byråene ofte opplever sammenslåinger og nyopprettelser ut fra hvordan markedet for rådgivning utvikler seg. Tabell 3.2 viser listen over de kommunikasjonsbyråene som er med i undersøkelsen og når de er grunnlagt i Norge. Flere av byråene er av internasjonal opprinnelse og knytter seg til samme type kunder i flere land (Allern 2015, 120-21).

Tabell 3.2 – Kommunikasjonsbyråer i Norge

Kommunikasjonsbyråer	Grunnlagt
Gambit Hill + Knowlton	1994
First House	2010
Geelmuyden Kiese	1989
Burson-Marsteller	1977
Apeland	1988
Zynk	2010
Mørland & Johnsen	2006
JKL/MSL Group	2009
Trigger	2013
Nucleus	1994
PR-Operatørene (Mereris)	2003
Dinamo PR	1997
Corporate Communication	2011
Renomme	1980
Kreab Gavin Anderson Norway	2003

NOR PR	2000
Kruse Larsen	2015
WergelandApenes	2011
Consilio Kommunikasjon	1995
Røe Kommunikasjon	1997
Joe AS (Rune Brynhildsen)	2008
Panor Public Affairs	2016
Leidar Consulting	2013
Lynx Communication – Porter Novelli	1984
Ordkraft	2005
Aktiver AS	2017
Involve!PR	1982
Frisch AS	2010
Rud Pedersen Public Affairs Company	2012
Gimcom (Lasse Gimnes)	2006
F & B Kommunikasjon	2008
Navigator	2014
Novitas	2001
Bedre Kommunikasjon AS	2014
Niche AS	2011

3.3.4 Privat firma

De foregående kategorier av interesseaktører viser de fremste arenaene hvor man forsøker å påvirke politikktutforming. Likevel vil det være hensiktsmessig å inkludere en kategori for private firmaer. Dette er en kategori som omfatter alle de private selskap og organisasjoner som ikke faller under de allerede nevnte stillingskategoriene. Selv om selskapene ikke har politikktutforming som hovedprioritet vil det ofte være ansatte som jobber mot å påvirke myndighetene på ulike måter. I denne oppgaven har jeg kun sett på overganger til firmaer dersom stillingen sannsynlig innebærer påvirkningsarbeid. Stillinger som kan være relevant i den sammenheng er for eksempel posisjoner som myndighetskontakt, kommunikasjons-

rådgiver, direktør for samfunnsansvar og samfunnskontakt. Felles for disse stillingene er at en jobber mot å bedre firmaets forutsetninger og forhold til andre omkringliggende interessenter.

3.3.5 Partistilling

Posisjonsskifter innad i partiene kan også ses på som en kategori av policyprofesjonelle overganger. Den makten politiske rådgivere og statssekretærer har i departementssaker gjør det interessant å se om man ser skifter blant de ansatte i partiene, da de vil ta med seg erfaring og kunnskap inn i sine nye stillinger. På denne måten kan partiene beholde og flytte makt innad i organisasjonen ut fra hvem de ønsker skal bekle de ulike rollene som er i partiet.

Selv om stortingsrepresentanter og statsråder ikke direkte kan karakteriseres som policyprofesjonelle vil disse også regnes med under kategorien partistilling. Kunnskapen den enkelte person tar med seg fra stillinger kan som sagt brukes av partiene i andre roller. Sett bort fra stillinger som statssekretær og politisk rådgiver vil denne undersøkelsen også omtale skifter øverst i partiapparatet. Betalte stillinger i stortingsgrupper og i hovedorganisasjonen vil også tas med i beregningen av overganger til posisjoner innad i partiene. Det som utelukkes i denne sammenheng er skifter til stillinger i regionale partikontor/grener. På denne måten får man også dokumentert graden av skifter en finner innad i partiene.

3.4 Koding

Etter å ha avgrenset undersøkelsens omfang både i tid og rom, samt beskrevet de ulike kategoriene som er relevant for de overgangene oppgaven ser på, er det også viktig å ta for seg hvilke metodiske implikasjoner undersøkelsen fører med seg med tanke på validitet og reliabilitet. Kategoriseringen av data, valg av perioder og tidspunkt for avlesning er elementer ved undersøkelsen det er verdt å reflektere over før selve analysen da det legger premisser for innholdet i analysen.

3.4.1 Validitet

Validitet handler om at vi undersøker det vi har til hensikt å undersøke (Bryman 2016, 41). Med dette menes hvor gyldig de innsamlede data er for å svare på de problemstillinger undersøkelsen forsøker å svare på. Ifølge Grønmo (2016, 241) oppnår en undersøkelse høy validitet hvis forskningsopplegget og dataene svarer til forskerens intensjoner. Åpenbar

validitet, også kjent som face validity er den mest grunnleggende formen for validitet og betyr at det ikke er store problemer med hvordan dataene dekker undersøkelsesoppleggets mål (Bryman 2016, 159). Informasjon rundt de politikere som undersøkes, inkludert tidligere og ny stilling viser at oppgaven dekker jobbovergang fra partiene.

Dataene i undersøkelsen er kodet på en slik måte at overgangstilfellene er innenfor eller utenfor de bestemte kategoriene for påvirkningsarbeid, interesseorganisasjon, tankesmie, kommunikasjonsbyrå, privat firma og partistilling. Det betyr at det er viktig å avklare hvor man setter grensene for hvilke nye stillinger og når de ulike posisjonsskiftene fant sted. Klare definerte stillingskategorier og avgrensning bidrar til å tydeliggjøre fenomenet oppgaven ønsker å undersøke, og styrker begrepsvaliditeten (Grønmo 2016, 253). Dermed er det slik at en overgang enten fant sted eller ikke.

Stortingsperiodene i denne undersøkelsen og de valgene i 2009 og 2017 det er tatt utgangspunkt i, viste at de regjerende partiene fortsatte med makten (Tvedt og Ryste 2014, Garvik 2017). Dermed har vi også like vilkår i begge perioder når vi skal sammenligne disse gjennom analysen. Videre er tidspunktene valgt med tanke på at ansatte og folkevalgte ofte slutter i sine stillinger i forbindelse med valg.

Ett punkt innen validitet hvor en ser mangler i undersøkelsen er angående den ytre validiteten, altså i hvor stor grad det er mulig å generalisere resultatene til andre personer og perioder (Grønmo 2016, 254). Ved å kun se på to stortingsperioder vil det være problematisk å konkludere med at de ulike overgangene en finner er det «normale» både i antall og retning. I tillegg bør en, som nevnt, også inkludere større deler av ansatte i partiet for å kunne si noe fullstendig om partienes profesjonelle politikere og deres karrierer.

3.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet er et annet kriterium for å vurdere forskningsdesignet. Reliabilitet omhandler dataenes pålitelighet og viser i hvor stor grad variasjon i datamaterialet skyldes hvordan forskningsdesignet og datainnsamlingen er gjennomført (Bryman 2016, 157). Det som faller under reliabilitet er blant annet hvordan undersøkelsesopplegget er utformet og hvordan prosedyrene for datainnsamling fungerer (Grønmo 2016, 241). Utformingen og datainnsamling er knyttet til de relevante personene som var folkevalgt og ansatt i partiene på ulike tidspunkt. Undersøkelsen viser stabilitet gjennom at det er klart definert hvem som

opptar en stilling og et mandat i partiene for begge perioder. I tillegg er avlesningstidspunktet også med på å styrke undersøkelsens reliabilitet, hovedsakelig gjennom bruken av stortingsvalgene, og en periode på seks måneder etter, som vindu for jobboverganger.

At dataene som benyttes i oppgaven er åpent tilgjengelige bidrar til at det er lett for andre å replisere studien og eventuelt ta for seg annen data i andre perioder ved egne undersøkelser. Ved bruk av offentlig tilgjengelige datasett, som NSDs om politikere, deres partitilhørighet og stillingshistorikk styrkes undersøkelsens reliabilitet. Datainnsamlingen er i tillegg tilnærmet lik tidligere studier gjort på jobboverganger i Sverige og Danmark (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 25). Det viser at bruken av offentlige nettkilder i undersøkelse av ansatte og folkevalgte i partiene er en kjent måte å innhente informasjon om. Angående replikasjon er de andre stillingskategoriene også hentet fra kilder som skal være mulig å ta i bruk i nye undersøkelser. Stillingskategoriene viser til de største og mest relevante interesseaktørene og har vært brukt i andre forskningsprosjekt. Dette gjelder for eksempel populasjonsoversikten til PAIRDEM angående interesseorganisasjoner.

Den metodiske avgrensningen i tid og rom, samt gjennomgang av de ulike stillingskategoriene oppgaven fokuserer er en viktig del av undersøkelsen. Denne legger grunnlag for hvilke resultater analysen bærer med seg og hvordan man skal vurdere deres gyldighet og pålitelighet.

4 Analyse

I dette kapittelet presenteres resultatene fra den empiriske analysen. Hovedmålet med oppgaven er å undersøke i hvilken grad personer i partiene velger å skifte stilling til andre aktører driver med politikk. Trenden med at flere personer beveger seg mellom tradisjonelle politiske arenaer og andre interesseaktører har i senere tid blitt mer debattert i nasjonale medier og det er naturlig at det stilles spørsmål ved implikasjonene bak disse overgangene (Kaarbø 2019). Gitt utviklingen som er skissert tidligere med et utvidet tilbud av ansatte i partiene med kompetanse som kan være nyttig for andre interesseaktører, vil oppgaven konsentrere seg om å observere overganger til policyprofesjonelle posisjoner i periodene rundt Stortingsvalgene i 2009 og 2017. Kombinert med en stadig mer medialisert politikk og ukonvensjonelle påvirkningsmuligheter er det også en etterspørsel hos interesseaktørene etter personer som har kjennskap til de hvordan de politiske prosessene fungerer. Individuer som tidligere har vært ansatt i partiene kan være en god kilde til slik kunnskap.

Analysen vil forsøke å avdekke omfanget av overganger i begge de nevnte perioder og se om en har opplevd en vekst i slike overganger. I tillegg til å avdekke omfanget av slike posisjonsskifter vil oppgaven se på hvilken type interesseaktører de undersøkte velger å gå til. Fokuset ligger på de overganger man har sett fra partiene til aktører som også bidrar i politikktutformingen i form av interesseorganisasjoner, kommunikasjonsbyråer, tankesmier og private firmaer. I tillegg vil analysen også se på stillingsskifter innad i partiene, ettersom de tar med seg sin kompetanse til sin nye stilling.

Analysen vil starte med å se hvor stor andel som slutter etter endt stortingsperiode for å avdekke omfanget, fordelt etter de nye stillingene de tok. Deretter vil fokuset rettes mot de som gikk over til andre posisjoner hvor man fremdeles har en tilknytning til utforming av politikk. Det interessante blir å se hvilke retninger som er vanligst blant de undersøkte overgangene. I tillegg ser analysen på hvordan overgangene fordeler seg på tidligere stilling. Er det mest vanlig at politiske rådgivere fortsetter i partiene eller går til et kommunikasjonsbyrå? Til slutt i analysen sammenlignes de ulike partiene for å se om det er noen forskjell i hvor de ansatte tar nytt arbeid etter endt periode. Er det flest fra Høyre som går til interesseorganisasjoner, eller er det Arbeiderpartiet? Vil en se flest overganger fra partiene med størst oppslutning og ressurser?

Skillet går først og fremst mellom stortingsrepresentanter og statsråder som avgår etter endt periode og ansatte på øverste hold i regjeringen, inkludert statssekretærer og politiske rådgivere. Statsråder er i sine roller å anta som folkevalgte ettersom de sitter i regjering med tillit i Stortinget. Dermed kan det også være hensiktsmessig å skille mellom nettopp personer med demokratisk mandat og ansatte som opererer sammen med de folkevalgte i partiene.

Denne undersøkelsen omhandler de personer som går til stillinger i:

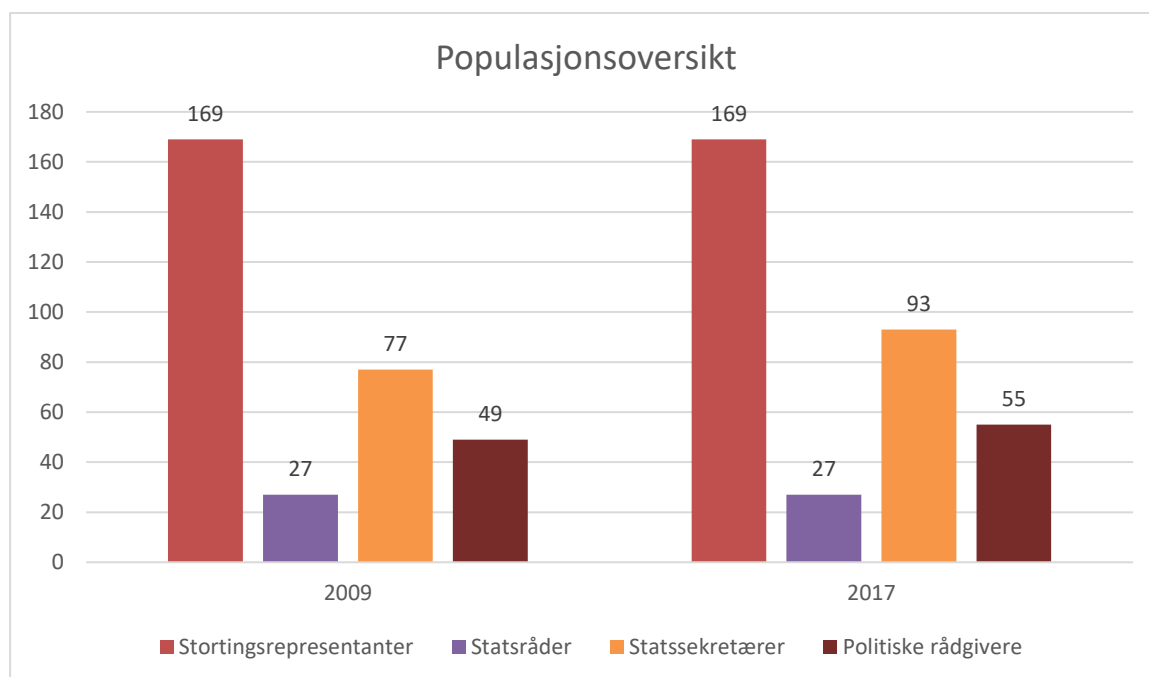
- Kommunikasjonsbyråer
- Interesseorganisasjoner
- Tankesmier
- Private firmaer, stillinger relatert til samfunnsansvar og myndighetskontakt.
- Partier: øverst i partiorganisasjonen, stortingsgruppe (inkludert stortingsrepresentanter), regjering (statsråd, statssekretær og politisk rådgiver)

4.1 Presentasjon av funn

4.1.1 Populasjonsoversikt

Omfanget av antall overganger til policyprofesjonelle stillinger fra konkrete partiposisjoner over to stortingsperioder er det oppgaven forsøker å kartlegge. Først og fremst vil det være naturlig å se på hvor stor den opprinnelige gruppen av ansatte i partiene var. Gruppen dekker stortingsrepresentanter, samt ansatte øverst i regjeringsapparatet, inkludert statssekretærer og politiske rådgivere. Figur 4.1 viser hvordan de ulike partiposisjonene fordeler seg over begge periodene. De tre søylene som dekker regjeringsposisjoner og søylen for stortingsrepresentanter viser til antall personer som har vært ansatt i periodene 2005-2009 og 2013-2017 (Regjeringen.no-2013 2019, Regjeringen.no-2005 2019, NSD 2019b, c). De konkrete resultatene ved valgene kan også være med på å forklare størrelsen på andelen som sluttet i sine posisjoner. Jens Stoltenberg fortsatte etter 2009 i en ny periode og Erna Solberg, med støtte fra Venstre, opprettholdt makten etter 2017 (Tvedt og Ryste 2014, Garvik 2017). Dette kan bety at flere blir med videre inn i en ny regjeringsperiode i samme posisjon, som for eksempel statssekretærer eller politisk rådgivere. Begge stortingsperioder var første periode for begge regjeringer, noe som betyr at flere beholder sine roller i regjeringsapparatet videre

inn i neste periode. De personer som er utelatt er fortsatt i sin stilling etter valgene i 2009 og 2017 og er derfor ikke analysert videre.

Figur 4.1 – Oversikt over stortingsrepresentanter og ansatte i regjeringsapparatet

Til sammen er det totalt 666 personer som har stillinger i begge periodene. Det skal likevel påpekes at flere personer kan være nevnt flere ganger, fordi de kan ha hatt først og fremst ved å ha ulike stillinger på de ulike avlesningstidspunktene.

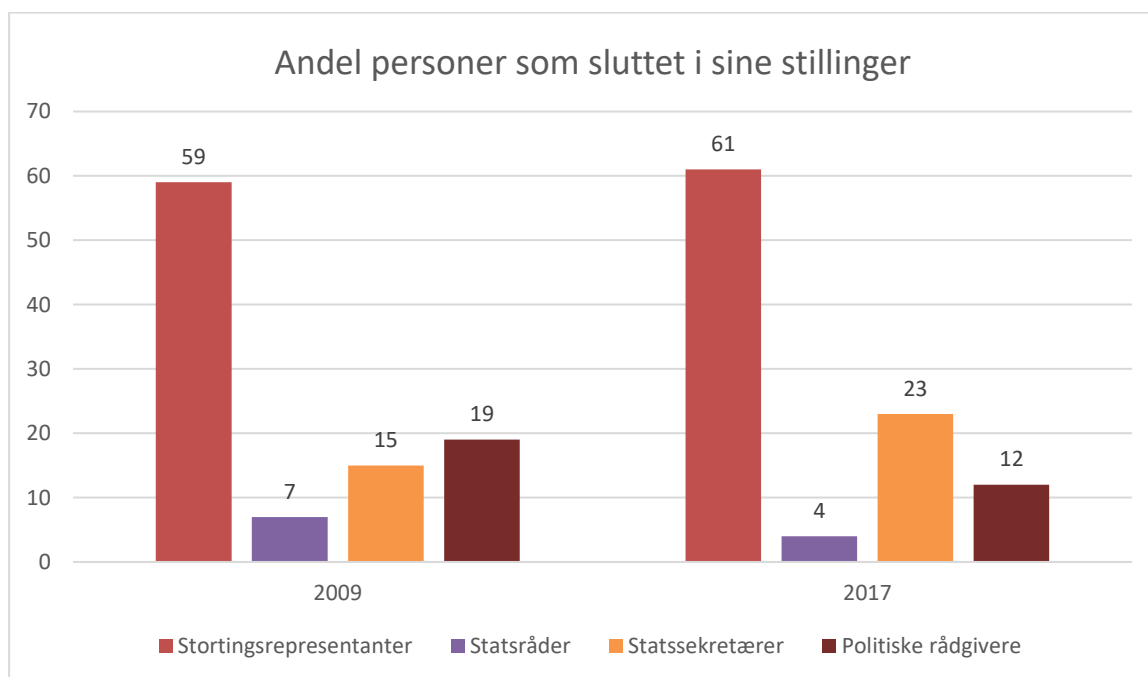
Antall personer som sluttet i sine stillinger

For å se på de ansatte og folkevalgte som sluttet tas det utgangspunkt i stortingsvalgene 2009 og 2017. Nærmere bestemt er kun de som sluttet i forbindelse med valget og opp til seks måneder etter regnet med. Ser man på andelen personer som ble undersøkt via pressemeldinger og andre nettkilder viser tabell 4.1 tilnærmet lik andel som sluttet rundt valgene i 2009 og 2017, med 103 som sluttet etter valget i 2009 og 112 som sluttet etter valget i 2017. Til sammen tilsvarer antall personer som sluttet 215 i begge periodene rundt valgene. Det at kun rundt en tredjedel av personene i utvalget for begge perioder sluttet kan, som nevnt, være et resultat av at den sittende regjering fortsatte etter valgene i 2009 og 2017 (Garvik 2017, Tvedt og Ryste 2014).

Tabell 4.1 – Antall personer som sluttet, totalt og i prosent

Valgperiode	Antall ansatte (N)	Sluttede	Prosentandel
2009	322	103	32 %
2017	344	112	32 %
Totalt	666	215	32 %

Figur 4.2 viser hvordan antallet som slutter fordeler seg prosentvis ut ifra tidligere stilling. Stillingskategoriene er stortingsrepresentanter, statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere. Periodene er relativt like med tanke på størrelsen på andelen som sluttet i hver stillingskategori. Dette gjør det mulig å sammenligne periodene videre.

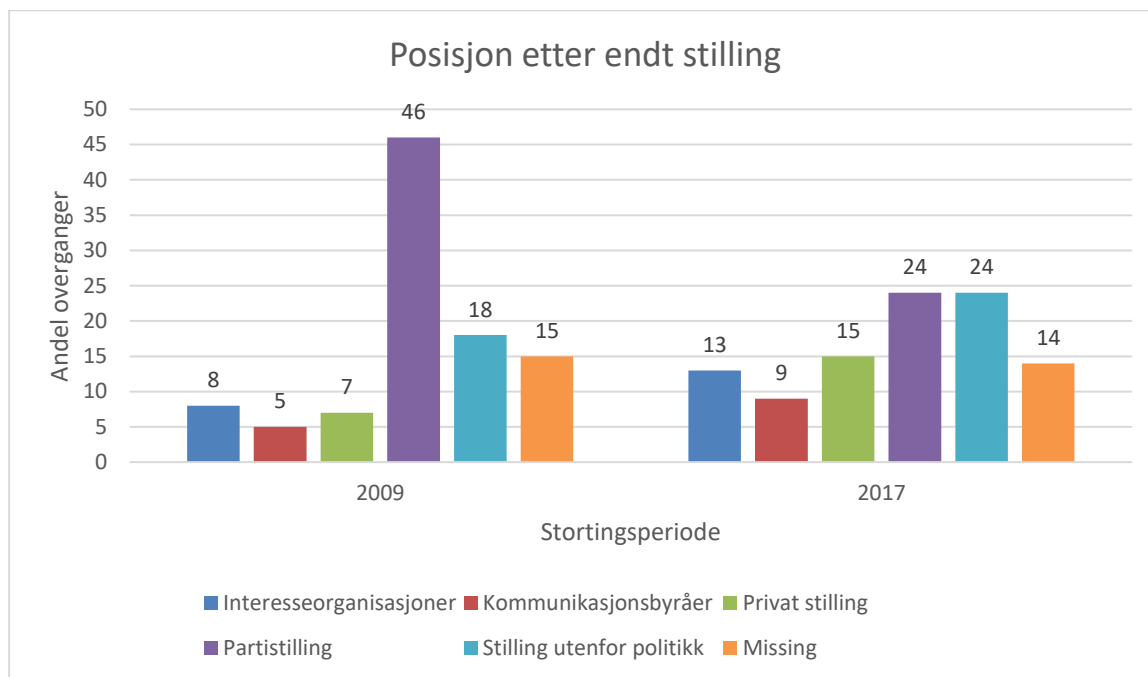

Figur 4.2 – Oversikt over personer som sluttet i tilknytning til stortingsvalgene i 2009 og 2017, i prosent (N: 2009=103, N: 2017=112)

Posisjon etter endt stilling

Nå som analysen har etablert hvor stor andel som sluttet i sine stillinger i de to periodene, vil analysen videre gå inn på de ulike retningene de ansatte tok etter endt periode.

Posisjonsskifter til 215 personer fordelt på to separate stortingsperioder er undersøkt via nettkilder som offisielle sider til regjeringen og Stortinget, samt andre medier og pressemeldinger for å bekrefte eventuelle overganger. Figur 4.3 inneholder en oversikt over hvilke typer aktører de ansatte som sluttet gikk til etter valget i begge perioder.

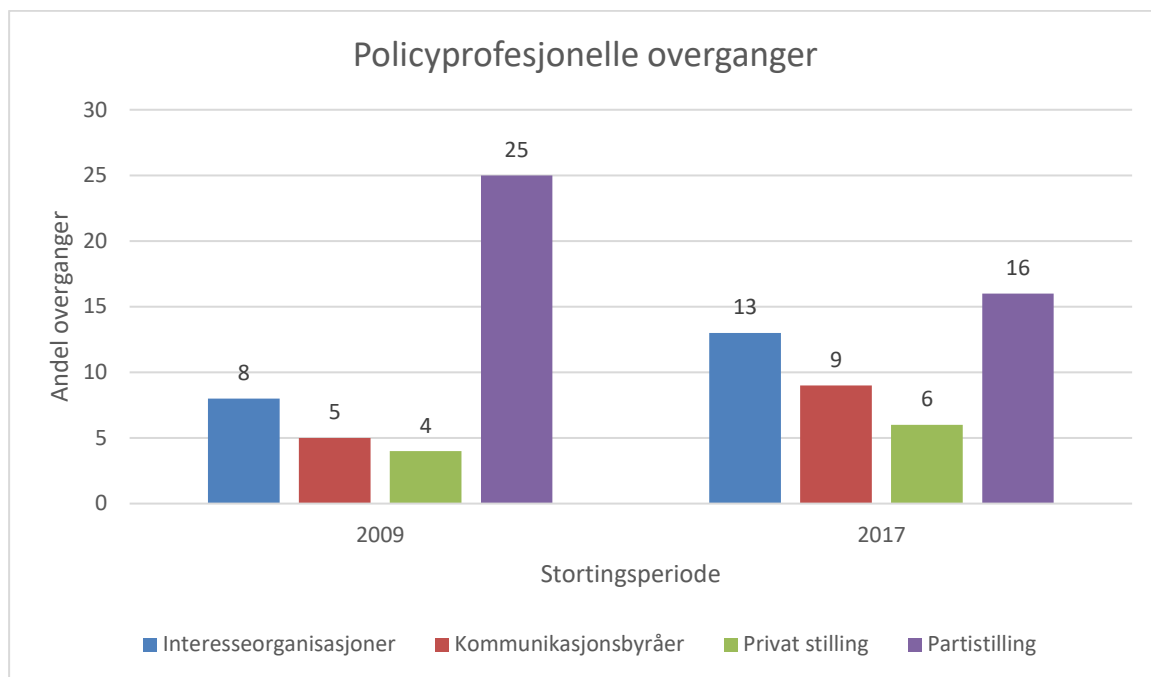
Figur 4.3 – Oversikt over hvilken retning de ansatte som sluttet tok etter endt stilling, i prosent.
(N: 2009=103, 2017=112)

De ansatte i Figur 4.3 har blitt kategorisert etter deres første stilling rett etter overgangen fra jobben i partiet. Kategorien tankesmier er ikke med i figuren fordi det ikke var noen tilfeller av overganger i begge periodene til denne stillingskategorien. Fra venstre til høyre viser fordelingen andelen overganger på følgende kategorier: Interesseorganisasjoner, kommunikasjonsbyråer, privat stilling, partistilling, stilling utenfor politikk og missing. Posisjoner utenom de allerede nevnte policyprofesjonelle stillingene innen har i figuren over blitt klassifisert som «Stilling utenfor politikk» og vises i den lyseblå søylen. Dette kan være stillinger som for eksempel lærer, sykepleier eller advokat. Videre mangler det informasjon rundt de nye stillingene til 15 og 14 prosent av de overgangene som er undersøkt. Det er ingen grunn til å tro at de «missing» verdiene vil kunne påvirke utfallet da de kategoriene som undersøkelsen ser på er lett å identifisere. De to søylene med lyseblå og gul farge i Figur 4.3 utelukkes videre i analysen, ettersom de ikke regnes som policyprofesjonelle posisjoner og derfor ikke er under oppgavens omfang. Andelen personer som går over til andre stillinger i

partiene, uansett stilling og nivå endrer seg markant fra første til andre periode, fra 46 til 24 prosent.

4.1.2 Policyprofesjonelle overganger

Neste steg i analysen vil se på de skiftene som ble gjort til andre stillinger i partiene, vist som lilla søyle i Figur 4.3. Oppgaven dekker kun stillinger øverst i partiapparatene, og ekskluderer derfor eventuelle skifter gjort til regionale grener i partiet, som for eksempel stilling på fylkes- og kommunenivå. Medregnede posisjoner inkluderer tidligere stortingsrepresentanter, statsråd og tilhørende statssekretær og politiske rådgivere, samt betalte posisjoner i stortingsgrupper og i hovedorganisasjon. Hvis vi ser bort fra andre grener i partiene, sitter en igjen med 25 prosent av overgangene for den første perioden og 16 i den andre perioden, vist ved lilla søyle i figur 4.4. Det betyr at andelen personer som tok nye stillinger i partiene på lavere nivå utgjorde en markant del av den delen av overgangene som skjedde innad i partiene. Valgene i 2009 og 2017 viste at sittende regjering fortsatte og det er derfor naturlig at vi får noen skifter innad i partiene for begge perioder også når det gjelder de relevante posisjonene øverst i partiene (Garvik 2017, Tvedt og Ryste 2014). I tillegg til kategorien partistilling ser også oppgaven på posisjoner i private firmaer, vist i den grønne søylen. Disse firmaene vil ikke nødvendigvis ha som oppgave å drive med politikkutforming, men inneha stillinger som retter seg mot kommunikasjon og samfunnskontakt for å ha mulighet for å kommunisere med myndighetene. Den røde søylen viser overganger til kommunikasjonsbyråer, mens den blå viser overganger til interesseorganisasjoner. De tre søylene til venstre viser en (liten) endring fra første til andre periode. Samtidig går andelen posisjonsskifter innad i partiene ned fra 2009 til 2017.

Figur 4.4 – Andel policyprofesjonelle overganger, i prosent (N: 2009=103, 2017=112)

Tendensen mellom periodene er en økning i overganger til de opprinnelige politikerprofesjonelle kategoriene interesseorganisasjon og kommunikasjonsbyrå. Dette samsvarer med antagelsen om at flere profesjonelle personer i partiene skaper et større tilbud i et arbeidsmarked hvor slik erfaring om politiske prosesser er ettertraktet. Samtidig er det færre som mellom periodene skifter stilling innad i partiet noe som kan være et resultat av at den andre regjeringen besto av færre partier enn den første. I tillegg kan årsaken til at andelen overganger til kommunikasjonsbyråer skyldes at flere byråer ble dannet etter første fratredelsestidspunkt i 2009, som vist i Tabell 3.2 som viser oversikt over kommunikasjonsbyråer.

Hvilke stillingskategorier som størst andel valgte å skifte til etter endt stilling i partiet vises i tabell 4.2. Helt konkret viser den andelen policyprofesjonelle overganger i tillegg til folkevalgte mandater som stortingsrepresentant og statsråd. Tabellen viser også antall overganger samlet fra begge perioder på 93 overganger. Posisjonsskifter innad i partiene er den vanligste overgangsformen og utgjør nesten halvparten av de policyprofesjonelle overgangene i undersøkelsesperiodene. Det at de to ulike regjeringskonstellasjonene fortsatte etter valgene i 2009 og 2017 har nok betydning for hvorvidt enkelte av overgangene fant sted innad i partiene. Overganger til de opprinnelige stillingskategoriene interesseorganisasjon og kommunikasjonsbyrå utgjør cirka 40 % av de policyprofesjonelle stillingene. Fra tidligere har analysen vist at ingen skiftet jobb til tankesmier.

Tabell 4.2 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på stillingskategorier for begge perioder

Stillingskategori	Policyprofesjonelle overganger	Prosentandel av antall PP-overganger
Interesseorganisasjon	23	25 %
Kommunikasjonsbyrå	15	16 %
Privat stilling	11	12 %
Partistilling	44	47 %
Totalt	93	100 %

Tabell 4.3 viser hvor stor andel de policyprofesjonelle overgangene utgjorde totalt og blant de ansatte som sluttet i sine stillinger. Policyprofesjonelle overganger er i tabellen forkortet til PP-overganger. Andelen posisjonsskifter avhenger av hvor mange ansatte som befinner seg i regjeringsapparatet og hvor mange som sluttet til ulike tidspunkt. I både 2009 og 2017 utgjør de policyprofesjonelle skiftene rett under halvparten av de nye posisjoner som er undersøkt for de partipolitisk ansatte. Totalt for stortingsrepresentanter, statsråder og tilhørende statssekretærer og politiske rådgivere i begge perioder ligger andelen policyprofesjonelle overganger på rundt 14 prosent. Skulle 14 prosent personene som er ansatte og folkevalgte øverst i partiene vise seg å være en normal utskiftningsrate for den enkelte stortingsperiode vil man potensielt ende opp med et stort antall personer som har profesjonell kompetanse etter arbeid i partiene. For å kunne si mer om dette bør det i videre undersøkelser inkluderes flere stortingsperioder.

Tabell 4.3 – Personoversikt i tall

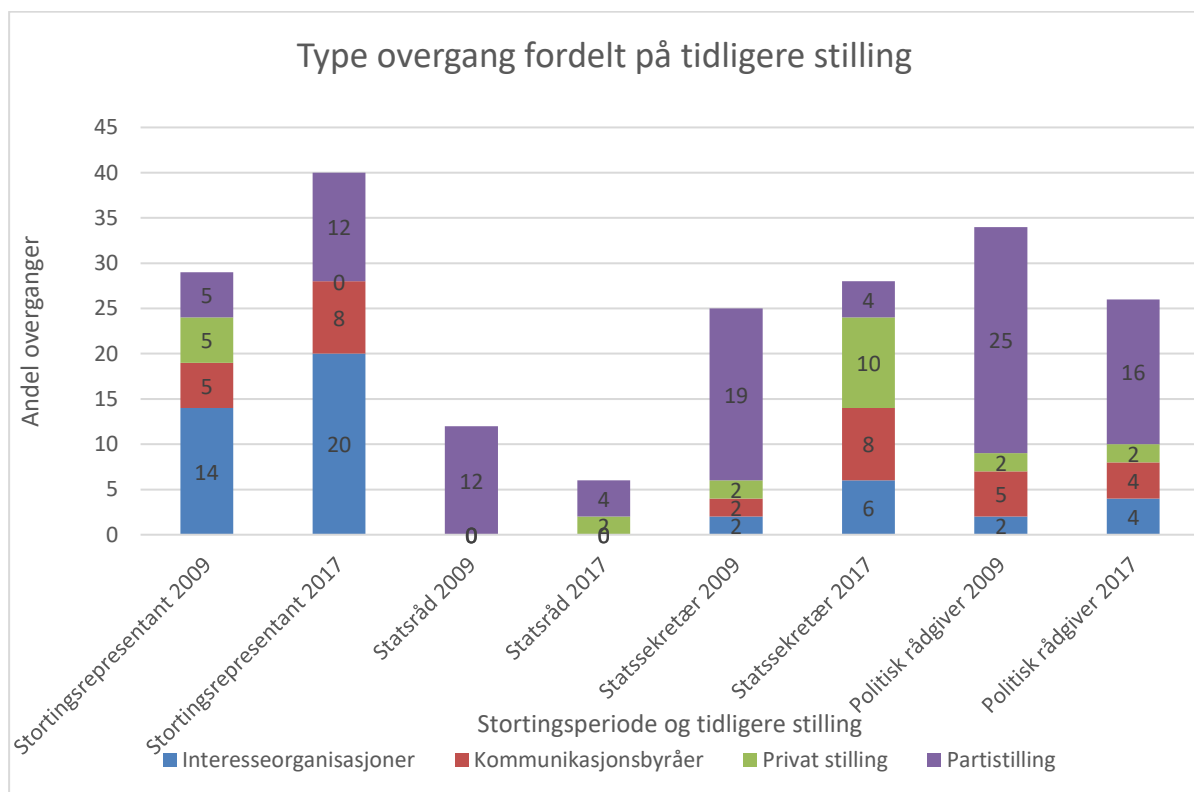
Valgperiode	Antall ansatte totalt	Antall sluttede	Antall PP-overganger av antall sluttede	Prosentandel PP-overganger av sluttede	Prosentandel PP-overganger av antall ansatte totalt
2009	322	103	43	42 %	13 %
2017	344	112	50	44 %	15 %
Totalt	666	215	93	43 %	14 %

Policyprofesjonelle overganger etter tidligere stillinger

Hvis man tar utgangspunkt i de overgangstilfellene en ser fra partiene vil det også være interessant å spore hvilke stillinger disse personene hadde før jobbskiftet. På denne måten er det mulig finne hvilke overganger som er vanligst blant de fremste aktørene i partiene.

Figur 4.5 viser hvordan de policyprofesjonelle overgangene er fordelt både gjennom tidligere stilling og kategorier for nye posisjoner. Andelen overganger er regnet ut fra de policyprofesjonelle posisjonsskiftene, altså med utgangspunkt i 93 overganger fordelt på begge periodene. Kategoriene for søylene på den vannrette akse viser de ulike partistillingene de hadde inneværende periode. Fargen på søylene viser til hvilke posisjoner de ansatte og folkevalgte har tatt videre og er beholdt fra Figur 4.4 over policyprofesjonelle overganger. Dette betyr at blå indikerer skifte til interesseorganisasjoner, rød til kommunikasjonsbyråer, grønn til samfunnsbaserte stillinger i private firmaer og lilla til andre partistillinger øverst i partiapparatet.

Figur 4.5 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på periode og tidligere stilling, i prosent (N: 2009=43, N: 2017=50)

Den største gruppen av de som velger å gå videre til andre stillinger i partiene er de politiske rådgiverne. Dette innebærer, som nevnt, stillinger øverst i partiorganisasjonen, inkludert de

ansatte oppgaven ser på. Erfaringen rådgiverne skaffer seg gjennom arbeid i departementene gjør dem til gode kandidater for andre maktposisjoner i partiene. Ut fra de teoretiske betraktningene rundt rådgivernes roller og arbeidsoppgaver kan deres kompetanse strekke seg lenger enn til å personlig assistere statsråder i hverdagen (Kolltveit og Thorsen 2018, 26). Andelen statssekretærer som gikk videre til andre partistillinger viser seg å gå markant ned fra 2009 til 2017. Det kan for eksempel skyldes at den første perioden hadde en vensteorientert regjering og den andre perioden en høyreorientert regjering.

En annen observasjon fra Figur 4.5 er at de fleste overganger til interesseorganisasjoner ble gjort av stortingsrepresentanter. Dette kan være fordi de gjennom sitt stortingsarbeid har arbeidet med sektorer som de ønsker å fortsette i etter endt karriere som folkevalgt. Blant statsrådene som gikk av etter endt stortingsperiode gikk de fleste tilbake til andre partipolitiske posisjoner. Siden begge regjeringer fortsatte etter valgene i 2009 og 2017, kan statsrådene ha fortsatt og hatt sikkerhet i rollen som folkevalgt stortingsrepresentant etter endt stilling i regjering.

4.1.3 Partiforskjeller

Analysen går nå videre inn på de forskjeller man ser i overganger blant de politiske partiene på Stortinget. Til sammen dekker analysen åtte partier, men Miljøpartiet De Grønne var ikke på Stortinget i første periode fra 2005-2009. Begge stortingsperioder viste ulike regjeringskonstellasjoner og dermed forskjellige partier i regjeringsapparatene (Tvedt 2017).

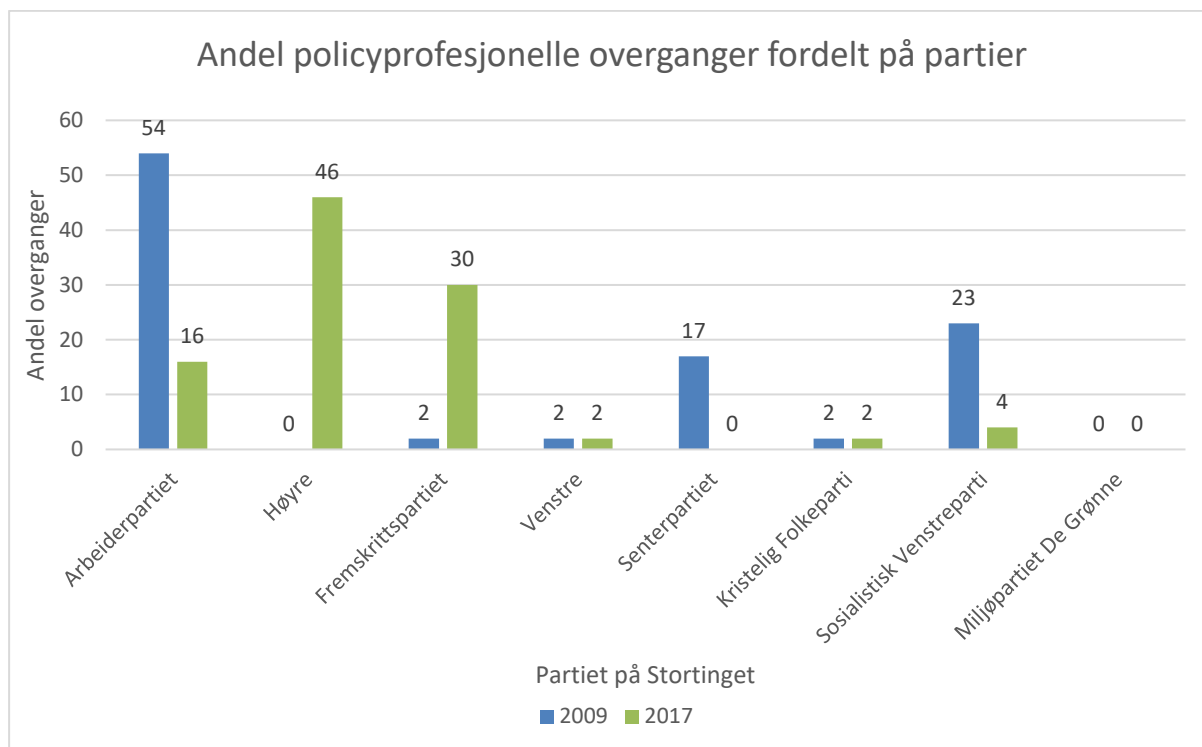
Tabell 4.4 nedenfor viser fordelingen av partipersoner som sluttet rundt valgene i 2009 og 2017. Antall personer som ble undersøkt vil også avhenge av partiens oppslutning ved forrige valg, og hvem som var i regjering til begge avlesningspunkt. I 2009 vil det være naturlig at de fleste personene som undersøkes kommer fra Ap, Sp og SV, ettersom de vant valget i 2009 og allerede hadde sittet i regjering i fire år siden 2005 (Tvedt og Ryste 2014, Tvedt 2017). Tilsvarende situasjon vil gjelde for 2017, hvor Høyre og FrP beholdt makten fra 2013 ved stortingsvalget med støtte fra KrF og Venstre (Garvik 2017, Tvedt 2017).

Oppslutningen til Ap, som ved valget i 2013 var høyest blant partiene på 30,8 prosent gjør at antall personer som sluttet i partiet er relativt høyt i forhold til de resterende partiene som ikke var i regjering (Tvedt 2017).

Tabell 4.4 – Antall personer som sluttet i sine stillinger fordelt på partier

Partier	2009	2017
Arbeiderpartiet	44	22
Høyre	7	44
Fremskrittspartiet	5	31
Venstre	8	3
Senterpartiet	13	2
Kristelig Folkeparti	6	5
Sosialistisk Venstreparti	20	4
Miljøpartiet De Grønne	0	1
Totalt	103	112

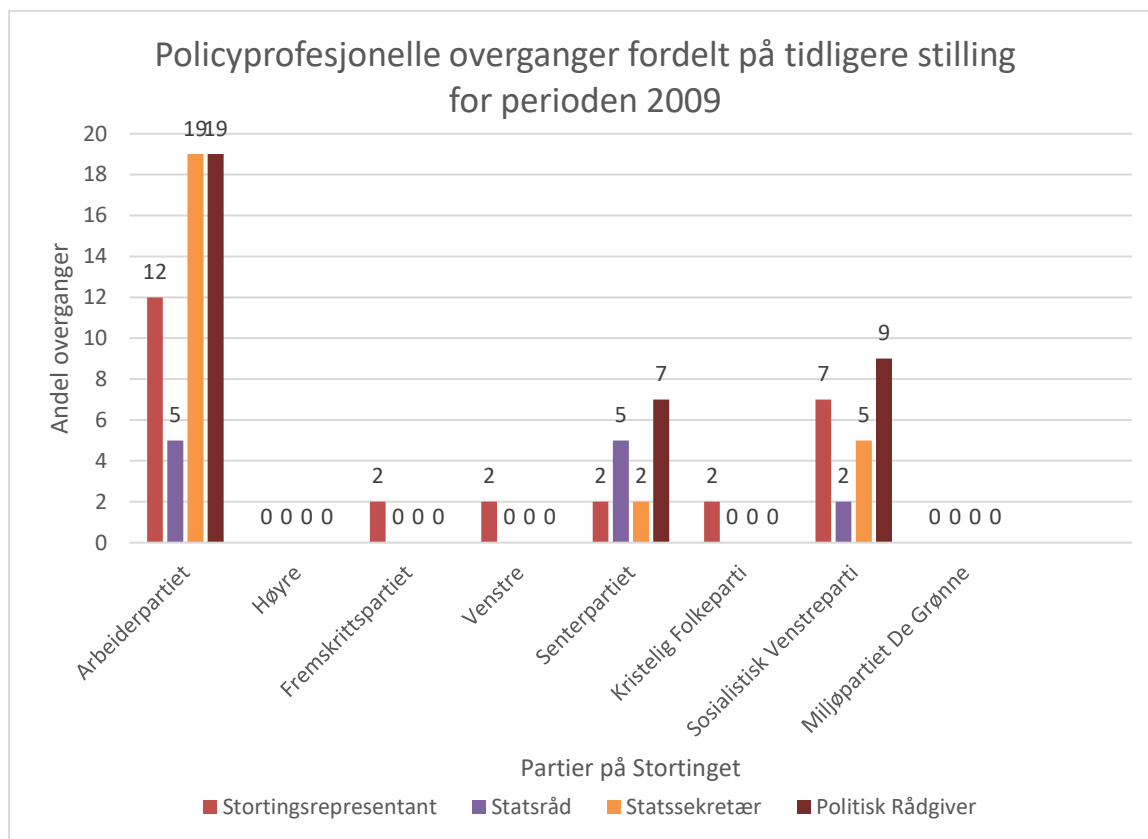
Figur 4.6 viser andel av de policyprofesjonelle overgangene for begge perioder fordelt på partiene på Stortinget. Hvis vi videre kutter antall sluttede personer i partiene ned til antall policyprofesjonelle overganger, viser Figur 4.6 at valgresultatene og regjeringskonstellasjonene har samme effekt over begge perioder. For første periode i 2009, i blå farge, var de fleste overgangene fra partiene i regjering, Ap, SV og Sp, mens Høyre og FrP dominerer antall overganger i perioden 2017, her med lysegrønn farge. Antallet policyprofesjonelle overganger er relativt likt i begge perioder, med 43 som sluttet rundt valget i 2009 og 50 i 2017. Som nevnt var Ap det største partiet ved stortingsvalget i 2013. Dette kan forklare at de har 16 prosent av de policyprofesjonelle overgangene i denne perioden, til tross for at de ikke satt i regjering. Ressurssterke partier som Ap har større mulighet til å ansette flere til å arbeide med politikk i partiet og får dermed flere i partiet med politisk kompetanse i utgangspunktet (Karlsen 2015, 98).

Figur 4.6 – Andel policyprofesjonelle overganger fordelt på partier og perioder, i prosent (N: 2009=43, N: 2017=50)

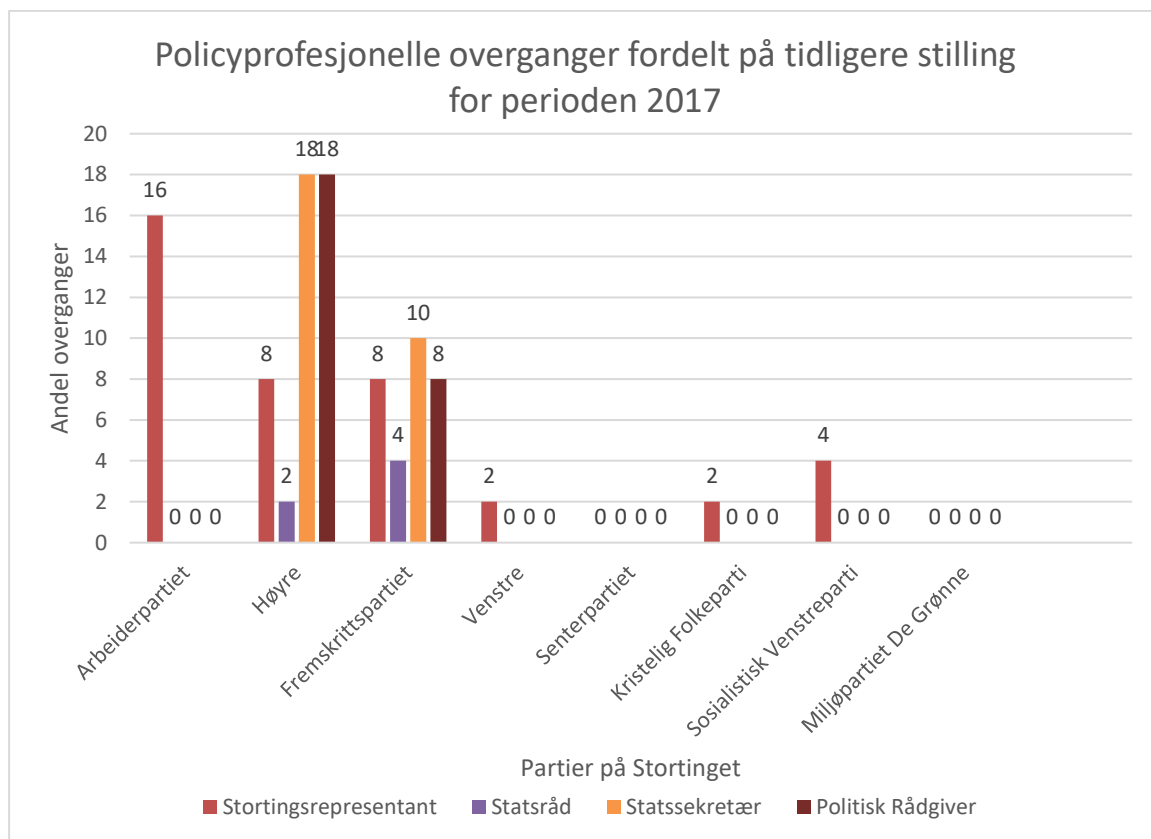
Etter å ha etablert hvordan antall sluttede og overganger til policyprofesjonelle stillinger fordeler seg på partiene, skal analysen nå se på hva slags type stilling de ansatte opptok før og etter posisjonsskiftet. Overgangene dekker, som nevnt, stillinger til interesse-organisasjoner, tenketanker, kommunikasjonsbyråer og samfunnsrelaterte posisjoner i private firmaer. I tillegg omtales overganger til andre høye stillinger i partiene. Etersom Venstre, KrF og MDG ikke satt i regjering i disse to periodene vil de ikke ha noen overgangstilfeller blant regjeringsaktørene i undersøkelsen.

Figur 4.7 viser andel policyprofesjonelle overganger fordelt på tidligere stilling og parti for 2009. For eksempel kan en se at 12 prosent av de totale policyprofesjonelle overgangene i 2009 ble gjort av stortingsrepresentanter fra Ap. Ser en på de ulike partiposisjonene og hvem som foretar flest overganger for perioden 2009 viser Figur 4.7 at Ap hadde over halvparten av overgangene, selv med flertallskoalisjonen med SV og Sp. Overganger hos de resterende partiene er få på samme tidspunkt og et stort parti som Høyre hadde ingen overganger etter valget i 2009.

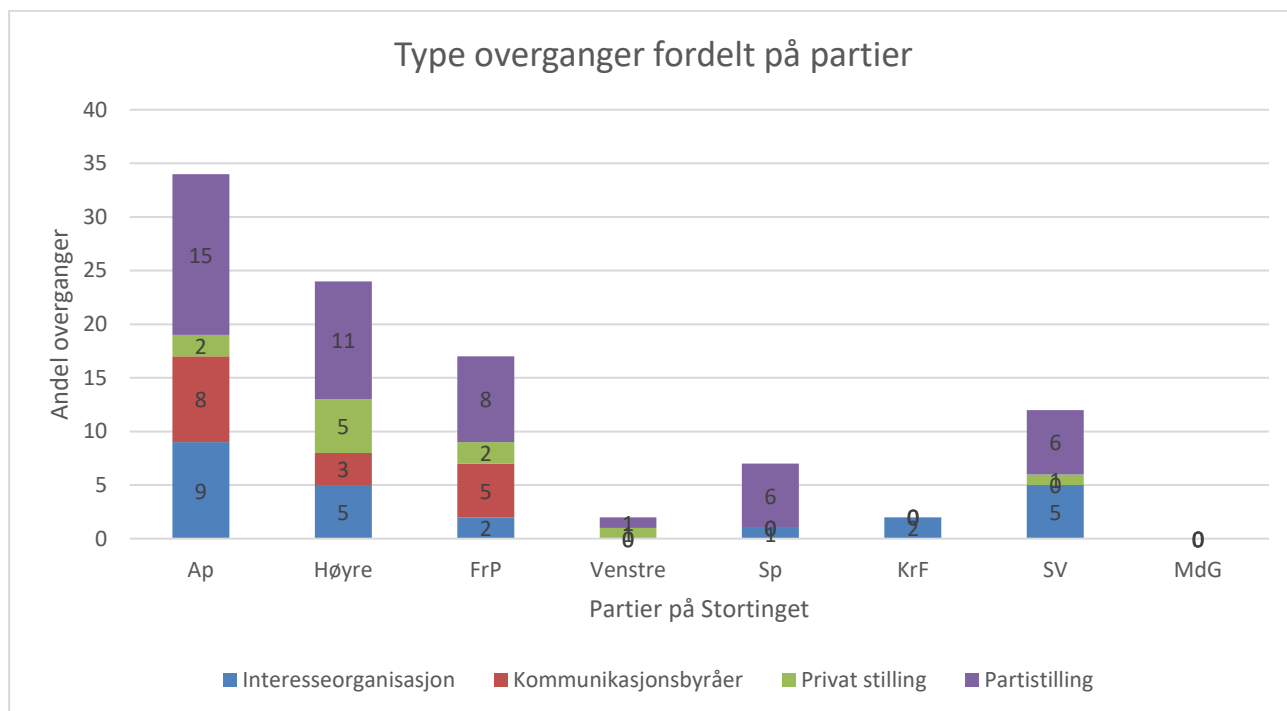
Figur 4.7 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på partiene ut fra tidligere stilling for perioden 2009, i prosent (N=43)

Figur 4.8 viser andelen overganger for 2017, både fordelt på parti og tidligere stilling, likt som i Figur 4.7. Antall overganger er noe høyere enn i 2009, med 50 istedenfor 43 registrerte policyprofesjonelle overganger. Videre viser Figur 4.8 at Høyre hadde størst andel overganger spesielt hos de ansatte i departementene, statssekretærer og politiske rådgivere. Høyre hadde ved valget en oppslutning på 25,0 prosent, mens FrP hadde en oppslutning på 15,2 prosent (Tvedt 2017). Høyre er altså større enn FrP og vil derfor ha større andel ansatte og større andel som slutter.

Figur 4.8 – Policyprofesjonelle overganger fordelt på partiene ut fra tidligere stilling for perioden 2017, i prosent (N=50)

Helt tilslutt i analysen skal vi se på hvordan partiene på Stortinget fordeler seg på policyprofesjonelle overganger til de nye stillingskategoriene samlet for begge perioder. På denne måten kan vi se om det er noen tendenser blant partiene når det gjelder den nye stillingen de undersøkte skifter til. Figur 4.9 beholder samme fargekombinasjon på stillingskategoriene som ved Figur 4.5, som viser policyprofesjonelle overganger ut fra tidligere stilling. Forskjellen ved disse figurene ligger i at Figur 4.9 omhandler partiforskjeller og viser hvordan de policyprofesjonelle posisjonsskiftene fordeler seg på partiene på tvers av begge periodene 2009 og 2017.

Figur 4.9 – Type overganger fra partiene til nye stillinger for begge perioder, i prosent (N=93)

Her viser det seg at alle regjeringspartiene, Ap, SV, SP, Høyre og Frp, hver for seg har hatt flere overganger til andre stillinger øverst i partiapparatet. Overganger til kommunikasjonsbyråer er fordelt på de tre største partiene for begge perioder Ap, Høyre og Frp. Som tidligere nevnt, er disse partiene de største og mest ressurssterke og har de mulighet til å ansatte flere til å arbeide spesifikt med for eksempel kommunikasjon (Karlsen 2015, 100). Tilbudene av policyprofesjonelle ansatte i de store partiene som kan bistå nye interesseaktører blir fort større enn hos de mindre partiene. For de mindre partiene kan deres ansatte ofte ha større og flere arbeidsoppgaver fordi de er færre personer ansatt i partiet.

Oppsummering av funn

I denne analysen har posisjonsskifter fra de politiske partiene til andre policyprofesjonelle stillinger blitt undersøkt over to separate perioder. Hensikten har vært å se om ansatte med politiske kompetanse fra arbeid i partiene går videre til andre posisjoner hvor de kan fortsette med å påvirke politikken. Utvalget har basert seg på både folkevalgte stortingsrepresentanter på den ene siden og ansatte i regjeringsapparatet på den andre fra to ulike stortingsperioder.

Etter å ha funnet antall ansatte i periodene ble utvalget fra begge perioder, i tråd med avgrensningen viste det seg at andelen som sluttet i forbindelse med valgene i 2009 og 2017 var tilnærmet lik, på rundt en tredjedel. Andelen personer som sluttet i partiene kan skyldes

det at regjeringene fortsatte med makten etter begge valg. Jobbposisjonene til de 215 ansatte som sluttet ble videre kategorisert ut fra tidligere definerte stillingskategorier. På denne måten fikk en fjernet missing-verdier og andre stillingstyper som ikke faller under oppgavens relevans. Differensieringen av nye stillingskategorier gjaldt også partistillinger og posisjoner i private firmaer. Partistillingene omfatter, som nevnt, kun stillinger øverst i partiapparatene, inkludert betalte posisjoner øverst i partiorganisasjonen. Blant overgangene til private firmaer ble det kun fokusert på samfunnsrelaterte stillinger, som for eksempel myndighetskontakt.

Først og fremst angående hvor stor andel av personene som sluttet og som gikk videre til andre policyprofesjonelle stillinger. Av de 215 undersøkte ansatte som sluttet for begge perioder var det 93 tilfeller av overganger til policyprofesjonelle stillinger med 43 i perioden 2009 og 50 i 2017. Overganger til policyprofesjonelle posisjoner utgjorde rundt 40 % av de personene som sluttet i sine stillinger øverst i regjeringsapparatet og som stortingsrepresentanter. Totalt ut fra antall personer ansatt og folkevalgt i de samme posisjonene utgjorde policyprofesjonelle overganger i gjennomsnitt 14 % av tilfellene etter valgene. Andelen policyprofesjonelle overganger var ikke stor men likevel stabil over begge perioder. Som tidligere nevnt vil man kunne ende opp med en solid gruppe personer som tar veien til andre policyprofesjonelle posisjoner hos andre interessaktører og i partiene hvis en slik andel er gjeldende for etter hver enkelt stortingsperiode.

Rundt halvparten av posisjonsskiftene fant sted innad i partiene, dog med en reduksjon fra første til andre periode. Det vil si at den største andelen overganger var i videre stillinger, høyt i partiene. I andre periode var det også en økning i overganger som ikke var innad i partiene, altså til interesseorganisasjoner, kommunikasjonsbyråer og private stillinger. For eksempel ser en at økning i overganger til kommunikasjonsbyråer fra 12 prosent i 2009 til 20 prosent i 2017. I tillegg var det også en økning av overganger til interesseorganisasjoner fra 18 prosent 2009 til 30 prosent 2017. Disse tendensene støtter antagelsen om en trend hvor en ser et økende behov for personer med politisk kompetanse i andre organisasjoner enn i partiene selv.

Ut fra tidligere stilling de undersøkte personene hadde var det de politiske rådgiverne og statssekretærene som i størst grad tok nye stillinger øverst i partiene. En annen observasjon var at de fleste overganger til interesseorganisasjoner ble gjort av stortingsrepresentanter. Dette kan skyldes at representantene jobber innenfor bestemte politikkområder i diverse

komiteer og skaffer seg på den måten erfaring knyttet til dette området, noe som kan bidra til at de ønsker å fortsette å arbeide innenfor dette området etter endt stortingsperiode.

5 Diskusjon

Analysen viste at vi i begge perioder har flere tilfeller av overganger til andre policyprofesjonelle posisjoner fra partiene. Spesielt så en endring mellom periodene i overganger innad i partiene og til andre relevante interesseaktører. I tillegg var det størst andel overganger til andre posisjoner høyt i partiene utført av politiske rådgivere og statssekretærer. Til slutt var det flest overganger til andre policyprofesjonelle stillinger blant de største partiene, mest sannsynlig grunnet størst oppslutning og flere personer i både regjering og på Stortinget for begge perioder. Funnene har implikasjoner for hvordan man skal vurdere de personene som jobber i partiene, enten som folkevalgt eller ansatt. Kjennskap til hvem som styrer er viktig for å ha tillit mellom myndigheter og folket. Åpenhet og transparens rettet mot de fremste personene i våre politiske partier er en vesentlig del av det å ha kjenne til hvem som representerer. Analysen har vært et bidrag mot å kartlegge svingdørsproblemet fra partienes side og dette kapittelet skal det utdypes hva slags implikasjoner fremveksten av de policyprofesjonelle har for demokratiet.

Den første delen av kapittelet vil se på lignende studier utført i våre naboland og sammenligne disse med studienes funn. Sammenligningene er rettet mot land som ikke har helt ukjent politisk kultur og har vært gjennom lignende endringer med tanke på blant annet medialisering og fremvekst av policyprofesjonelle (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 20). I Sverige gjennomførte Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015) i 2012 en grundig kartlegging av antall personer som jobber med politikk i landets øverste politiske organer og hos interesseaktører, inkludert de stillingskategoriene denne oppgaven ser på. I dansk sammenheng er det tatt utgangspunkt i studien til Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017), hvor karriereveier til tidligere representanter på Folketinget er undersøkt over en tidsperiode på over 30 år. I likhet med denne oppgaven dekker studiene svingdørsfenomenet, hvor man ser hvordan flere som erfaring med politikk går i svingdør mellom privat og offentlig sektor. Dette skaper et økt tilbud av personer med kompetanse rundt de politiske prosessene som andre aktører kan utnytte seg av. Sammenligningen av funn fra flere land fører også kapittelet over på en diskusjon rundt implikasjonene ved at en større gruppe personer har mulighet til å påvirke politikktutforming. Oppgaven setter søkelys på partiene og deres opprustning til å håndtere en stadig mer kompleks hverdag. Stadige overganger fra personer med erfaring med politiske prosesser fra partiene til andre interesseaktører fører med seg implikasjoner

5.1 Sammenligning av funn fra skandinaviske land

Oppgavens funn og data angående politikere skal i denne delen sammenlignes med lignende studier i andre land. De allerede nevnte studiene til Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015) og Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017) omhandler begge svingdørsfenomenet i henholdsvis Sverige og Danmark, og hvordan stadig flere ansatte driver med politikk utenfor partiapparatet. Forutsetningene for politisk påvirkning har i likhet med Norge endret seg de siste tiårene for våre naboland (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 21). Mindre korporative samarbeidsavtaler og mer lobbyvirksomhet er en trend nabolandene deler med Norge.

Den svenske undersøkelsen

I boken *Makt utan mandat* undersøker Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015) omfanget av det de definerer som personer som er ansatt for å jobbe med politikk. Studien er omfattende, eksplorerende og kartlegger både karriereveier, arbeidsoppgaver og intervjuer aktører som jobber på ulike forvaltningsnivå i partiene, og i private og offentlige organisasjoner. Antall personer som omtales er mellom 2000-2500 i 2012, og dekker blant annet politisk ansatte i regjeringer, i Riksdagen, landstingsnivå og i landets største kommuner (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 40-41). I tillegg inkluderes også ansatte hos andre aktører som interesseorganisasjoner, kommunikasjonsbyråer og tankesmier. Hensikten med studien er å vise at denne gruppen av personer som ønsker å påvirke utgjør en økende sosial kategori og at det er viktig å vite hva slags rolle og bakgrunn de ulike aktørene har (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 255). I forbindelse med denne oppgaven er nettopp bakgrunn, i tillegg til kartlegging av karriereveier, det som er mulig å sammenligne med den svenske studien. I sin oversikt over hva slags erfaring de ansatte i de nevnte kategoriene har er det flere momenter som kan trekkes frem. Selv om deres analyse dekker større deler av partiapparatet, blant annet ansatte i Riksdagen og i partigruppene, er det lignende aspekter i både Norge og Sverige. Dette gjelder blant annet rekrutteringen innad i partiene. Denne oppgavens analyse viser blant annet at ansatte i regjeringsapparatene som oftest har skiftet stilling til andre posisjoner i partiene (se Figur 4.5). I Sverige viser det seg at en tredjedel av de ansatte i departementene, eller regjeringskansliet, kommer direkte fra en stilling i riksdagskansliet eller partigruppene (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 50-51). Det viser at skifter mellom ulike nivåer i partiene er normalt, slik som i denne oppgavens undersøkelse.

Et annet interessant funn er at det kun er rundt en tidel av de undersøkte policyprofesjonelle fra 2012 som har tidligere erfaring som folkevalgt politiker (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 51-52). Forfatterne går så langt som å anse en karriere som policyprofesjonell som separat til den som folkevalgt, og viser til at flere av deres intervjuobjekter som sitter i policyprofesjonelle stillinger ikke kunne tenke seg å være i en folkevalgt rolle (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 92). Intervjuobjektene peker blant annet på trykk fra medier og hvor langtekkelig politiske prosesser skal være. Det at stadig flere som jobber partiene sier de ikke vil være folkevalgt kan ha innvirkning på hvordan forholdet mellom partiene og folket. Fremveksten av de policyprofesjonelle som sosial kategori i Sverige bærer med seg demokratiske implikasjoner vi skal inn på litt senere i kapittelet.

Den danske undersøkelsen

Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017) setter i sin undersøkelse søkelyset på lobbyisme i de nordiske landene, nærmere bestemt for danske mandater i Folketinget. Mellom 1981 og 2015 ble karrieren til 589 tidligere folketingsmedlemmer som sluttet undersøkt (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 25). Forfatterne trekker også frem at en stadig mer mediefokusert politisk hverdag og mindre korporative samarbeidsformer blant myndigheter og interesseaktører, fører til en styrket PR-sektor over alle de skandinaviske landene (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017). Selv om hovedfokus er på PR-byråer og tilveksten av politikere til denne bransjen, kategoriserer forfatterne ansatte ut fra andre politikerprofesjonelle stillingskategorier på lik linje med Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015). Ut av de 1094 nye jobbposisjonene undersøkt viser det seg at 979 av disse faller utenfor policyprofesjonelle kategorier som interesseorganisasjoner, kommunikasjonsbyrå, fagforeninger og tenketanker (Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017, 27). Blant de 115 overgangstilfellene til andre policyprofesjonelle stillinger er skifte til interesseorganisasjoner den vanligste retningen representantene tar. Dette er i samsvar med denne oppgavens funn rundt representantene på Stortinget, hvor halvparten av de nye posisjonene var i interesseorganisasjoner (se Figur 4.5). Prosentvis er det vanskelig å sammenligne denne oppgavens analyse med den danske. Grunnen til dette er at antall undersøkte tilfeller ikke er like høyt og at studien til Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen (2017) spenner over flere tiår. Likevel viser begge studier at en har flere tilfeller hvor

5.2 Implikasjoner i et demokratiperspektiv

Demokratiet er stadig i forandring. Nye stemmer og ideologiske strømninger vinner frem. Nye informasjonsteknologiske virkemidler og muligheter for informasjonsdeling er faktorer partiene og samfunnet må forholde seg til. Tilliten mellom de folkevalgte og velgere kan svekkes som følger av at et økende antall personer med demokratisk forankrede verv i partiene blir del av et marked hvor deres kompetanse og kapital blir et insentiv til valg av videre arbeid. Det at enkeltpersoner går i svingdør mellom politikk, myndigheter, PR-byråer og andre fremtredende interesseaktører kan skape mistenksomhet rundt legitimiteten til sittende politikere. Kan deres handlinger som stortingsrepresentanter eller regjeringsaktør være farget av videre karrieremuligheter?

Opgaven har tatt utgangspunkt i partiene og deres posisjon som myndighetsaktører i det politiske system. Faktorer som profesjonalisering i partiene og endringer i forutsetningene for politisk kommunikasjon og påvirkning har blitt nevnt i forbindelse med tilveksten av personer som er ansatt i politikken uten folkevalgt mandat. I den forbindelse har partiene utviklet seg fra å være forankret i velgere og deres sosiale situasjon til å bli en mer homogen profesjonell gruppe personer som leverer resultater (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 269). Faren ved dette ligger i at partiene i mindre grad blir organisasjoner som befolkningen kan relatere seg til og føle sosial tilhørighet til. I stedet ser man heller på karakteren og de personlige egenskapene ved representanter gjennom diverse medieoppslag og TV-opptredener.

Valget med å jobbe med politikk uten å være folkevalgt bærer med seg implikasjoner for den representative rollen til personer som jobber i partiene. Et problem som melder seg er hvordan man skal holde denne gruppen politisk ansvarlig for sine råd og handlinger. Når man får flere som er med på å påvirke saker med politisk kompetanse er det vanskelig å vite hvem som faktisk tar avgjørende beslutninger (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 213). Denne profesjonaliseringen sprer seg til andre aktører som interesseorganisasjoner og kommunikasjonsbyråer ved at tidligere ansatte i partiene tar med seg sin kompetanse.

I sin bok om utbredelsen av policyprofesjonelle i Sverige, maler Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015) et bilde av den nye sosiale kategorien og advarer mot at for mange satser på en policyprofesjonell karriere fremfor folkevalgt politiker. De trekker også frem stikkord usynlighet, utydelighet og uansvarlighet når de skal beskrive konsekvensen av posisjonen de policyprofesjonelle kan få samfunnet. Et representativt demokrati bygger blant annet på ideen

om at det er tydelig hvem som har rett til å beslutte og på samme måte holde de aktørene ansvarlig for sine handlinger (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, 260). Ansvarliggjøring blir straks vanskeligere når man ikke har kjennskap til hvem som jobber med utforming av politikk. Tillit til politiske institusjoner er viktig for at samfunnet skal fungere (Løken 2009, 12). Mer åpenhet gjennom kartlegging av hvilke personer som jobber med politikk, og hvor de tar veien videre kan bidra til å styrke forhold mellom myndigheter og folket.

Undersøkelsen viste en gradvis endring mellom periodene 2009 og 2017 i antall overganger til policyprofesjonelle aktører. Begge periodene viste forskjellige maktkonstellasjoner, noe som gir grobunn for enda flere nye policyprofesjonelle fra partiene. Forekomsten av politisk ansatte kan ha en selvforsterkende effekt når personer med erfaring fra partiene blir tilgjengelige for nye arbeidsgivere ved skifte av regjering (Wetlesen 2017). Tilhørende statssekretærer og politiske rådgivere i departementene er eksempler på ansatte som kan ta veien videre inn i til andre interesseaktører som følger av nye regjeringer.

En rolle som understreker det arbeidet som gjøres i partiene og hvor utfordrende den politiske hverdagen faktisk kan være, er de politiske rådgiverne. Arbeidet til de politiske rådgiverne i regjeringen innebærer blant annet å bistå statsrådene i planlegging og avlaste de i ulike sammenhenger (Kolltveit og Thorsen 2018, 26). Det er dermed tydelig at rådgiverne har en viktig funksjon i å assistere frontlinjepolitikere som ideelt sett alltid skal være tilgjengelig for medier og velgere. Samtidig er det problematisk at en ikke er helt klar over de oppgaver de utfører og dermed ikke kan holde de aktuelle rådgiverne ansvarlige.

Oppgaven har også dekket politisk påvirkning, spesielt hvordan forutsetningene for politisk kommunikasjon har endret seg. Et viktig demokratisk grunnprinsipp er at det eksisterer en offentlighet som knytter myndigheter og befolkningen sammen (Aalberg, Elvestad, og Skogerbø 2015). Kommunikasjonsbyråene omtalt i denne oppgaven har som oppgave å jobbe for at deres kunder når frem med sine agendaer til bestemte målgrupper (Allern 2015). De policyprofesjonelle sitter med kunnskap om politiske prosesser som de tar med seg til disse byråene. Denne forbindelsen mellom politiske parti og kommunikasjonsbyråer er kanskje den mest omtalte delen av den policyprofesjonelle gruppen i Norge. Oppgaven viser at det i begge perioder var ansatte og folkevalgte i partiene på Stortinget som meldte overgang til kommunikasjonsbransjen og at man derfor bør ha fokus på hvor stor andel personer som tar slike overganger. Et annet problem er knyttet til det økonomiske aspektet ved medialisering, altså det økte mediefokuset i politikken. Arendalsuka har allerede blitt nevnt som eksempel på

en arena i Norge hvor penger spiller en stor rolle for de aktører som ønsker å delta (Raknes og Wollebæk 2018). Organisasjoner og firmaers ønske om å påvirke og bidra avhenger dermed av hvor store de er og hvor mye penger de kan bruke på blant annet rådgivere med erfaring fra politiske prosesser.

Oppsummert er det flere faktorer som viser at de policyprofesjonelle spiller en viktig rolle i den politiske sfære. På den ene siden fungerer policyprofesjonelle som bidragsytere til å assistere ulike interesseaktører med å fremme sine budskap og ha kontakt med de partiene som tilslutt er de som tar de politiske avgjørelsene. På den andre siden er det problematisk at man får en gruppe ansatte som er med i politikktutforming uten at man helt er klar over hvem som er i de ulike posisjonene og hvilke oppgaver de utfører. Utydelighet og usynlighet vil fort bli stikkord som kan prege den norske politiske sfære dersom en ikke har oversikt over de involverte personene som styrer landet.

5.3 Konklusjon

Gjennom å se på posisjonsskifter til personer som har vært ansatt og hatt folkevalgt mandat øverst i partiene har undersøkelsen vist at norske partier inneholder personer med politisk kompetanse som tar veien videre til andre posisjoner hvor de fortsetter å påvirke politikken. Undersøkelsen har fokusert på det såkalte svingdørsproblemet fra partisiden og forklart ulike drivkrefter som ligger bak de posisjonsovergangene en ser.

De policyprofesjonelle er et tegn på hvor profesjonalisert og komplisert politikken i dag har blitt. Det viser at politikere som skal stå som representanter for folket ikke har kapasitet til å svare på alle henvendelser og saker uten assistanse. I partienes politikktutforming, både på Storting og i regjering blir det stadig flere ansatte som bistår med å få kommunisert egen politikk og møte med ulike interesseaktører. Policyprofesjonelle spiller på denne måten en viktig rolle i den hverdagslige operasjonen av partiene. Problemene oppstår når det ikke finnes klare beskrivelser rundt hvilke oppgaver som utføres og hvem som opptar de ulike politiske stillingene. Da vil en stå i fare for å ende opp med en politisk elite i partiene som det er vanskelig å stille til ansvar ettersom det er utydelig hvem som faktisk styrer. Dette kan videre ha den effekt at rollen som politisk representant får et dårlig rykte og at det potensielt blir færre som ønsker seg inn i politikken på grunn av det.

Fremveksten av policyprofesjonelle ansatte er et fenomen som stadig er i utvikling, også i Norge. Denne undersøkelsen har vist at flere folkevalgte og ansatte øverst i partiene tar med sin erfaring både videre i partiet og til andre organisasjoner som er interesserte i å påvirke politikken. Undersøkelsen har bidratt med å vise at partiene gjennom egen utvikling skaper et større tilbud av personer som har kjennskap til hvordan de politiske prosessene fungerer. Analysen viste blant annet at andelen personer som gikk til posisjoner i interesseorganisasjoner og kommunikasjonsbyråer økte fra 2009 til 2017 og samtidig at andelen posisjonsskifter innad i partiene minsket seg over tid. Dette er tendenser som støtter antagelsen om at stadig flere personer i partiene skifter stilling til andre interesseaktører som interesseorganisasjoner og kommunikasjonsbyråer.

Ideelt sett bør en undersøkelse av de policyprofesjonelle i Norge hente inspirasjon fra begge de nevnte studiene fra Sverige og Danmark (Garsten, Rothstein, og Svallfors 2015, Blach-Ørsten, Willig, og Pedersen 2017). Det er vanskelig å si noe fullstendig om hvorvidt de policyprofesjonelle i fremtiden vil gjøre seg gjeldende i norsk sammenheng ut fra kun to stortingsperioder. En full oversikt burde i tillegg til å se på regjeringsapparatene, se på de betalte ansatte i andre grener av partiene slik som i boken til Garsten, Rothstein, og Svallfors (2015). Samtidig bør en også se på hvordan overganger skjer mellom de ulike arenaene, som for eksempel den mye omtalte forbindelsen mellom partier og kommunikasjonsbyråer, også i rekrutteringen inn til partiene. I tillegg vil en full oversikt også kreve at man ser på flere perioder for å tydeligere se antall overganger over tid og på tvers av ulike regjeringer. På denne måten er det mulig å få et tydelig bilde av om vi også i norsk sammenheng kan betegne de policyprofesjonelle som en egen sosial kategori.

Litteraturliste

- Aalberg, Toril, Eiri Elvestad, og Eli Skogerbø. 2015. "Demokrati og offentlighet." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 22-33. Oslo: Universitetsforlaget.
- Allern, Elin H. 2017. PAIRDEM Interest Group Sampling: Strategy and Guidelines. Universitetet i Oslo: Institutt for statsvitenskap
- Allern, Elin Haugsgjerd, Knut Heidar, og Rune Karlsen. 2016. *After the mass party : continuity and change in political parties and representation in Norway*. Lanham, Md: Lexington Books.
- Allern, Sigurd. 2011. "PR, politics and democracy." *Central European Journal of Communication* (6):125-139.
- Allern, Sigurd. 2015. "PR-byråene og politikken." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 118-130. Oslo: Universitetsforlaget.
- Askim, Jostein, Rune Karlsen, og Kristoffer Kolltveit. 2014. "Statssekretærer i norsk politikk: De oversette maktutøverne." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* (04):233-255.
- Bardi, Luciano, Enrico Calossi, og Eugenio Pizzimenti. 2017. "Which face comes first? The Ascendancy of The Party in Public Office." I *Organizing Political Parties: Representation, Participation, and Power*, redigert av Susan E. Scarrow, Paul Webb og Thomas Poguntke, 62-83. Oxford: Oxford University Press.
- Beetham, David, og Kevin Boyle. 1995. *Introducing democracy : 80 questions and answers*. Cambridge,Paris: Polity Press Unesco.
- Beyers, Jan, Rainer Eising, og William Maloney. 2008. "Researching Interest Group Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We Know?" *West European Politics* nr. 31 (6):1103-1128. doi: 10.1080/01402380802370443.
- Binderkrantz, Anne Skorkjær. 2012. "Interest groups in the media: Bias and diversity over time." *European Journal of Political Research* nr. 51 (1):117-139. doi: 10.1111/j.1475-6765.2011.01997.x.
- Bjerke, Paul. 2015. "Tankesmier på norsk: hjemmelaget import." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 131-146. Oslo: Universitetsforlaget.
- Blach-Ørsten, Mark, Ida Willig, og Leif Hemming Pedersen. 2017. "PR, lobbyism and democracy ; mapping the revolving door in Denmark from 1981 to 2015." *NORDICOM review : Nordic research on media & communication* nr. 38:19-32.
- Bonde, Aslak. 2018. "Svingdørs-politikerne." *Stat & Styring* nr. 28 (02):22-25.

- Bryman, Alan. 2016. *Social research methods*. 5th ed. utg. Oxford: Oxford University Press.
- Christiansen, Peter Munk, og Hilmar Rommetvedt. 1999. "From Corporatism to Lobbyism? — Parliaments, Executives, and Organized Interests in Denmark and Norway." *Scandinavian Political Studies* nr. 22 (3):195-220. doi: 10.1111/1467-9477.00013.
- Enroth, Henrik. 2014. "Representation och kartellisering." *Statsvetenskaplig Tidskrift* nr. 116 (1):149-158.
- Garsten, Christina, Bo Rothstein, og Stefan Svallfors. 2015. *Makt utan mandat : de policyprofessionella i svensk politik*. Första upplagan. utg. Stockholm: Dialogos.
- Garvik, Olav. 2017. Stortingsvalget 2017. I *Store Norske Leksikon*: Store Norske Leksikon.
- Grønmo, Sigmund. 2016. *Samfunnsvitenskapelige metoder*. 2. utg. utg. Bergen: Fagbokforl.
- Gulbrandsen, Trygve Jens, og Ingunn Eriksen. 2013. Kommunikasjonsrådgivere - en yrkesgruppe med innflytelse i samfunns- og arbeidsliv? I *Rapport 2013:6*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Heidar, Knut, og Jo Saglie. 2002. *Hva skjer med partiene?* Oslo: Gyldendal akademisk.
- Heidar, Knut, og Lars Svåsand. 1994. *Partiene i en brytningstid*. Bergen: Alma mater.
- Hesstvedt, Stine, og Rune Karlsen. 2017. Stortingskandidater: Rapport fra Stortingskandidatundersøkelsen 2013. Institutt for samfunnsforskning.
- Ihlen, Øyvind. 2015. "Politikk og PR: strategisk kommunikasjon om byrder og knappe goder [Politics and PR: strategic communication concerning burdens and benefits]." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 64-75. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ihlen, Øyvind, og Anne Therese Gullberg. 2015. "Lobbyisme: påvirkning av politikere og byråkrater." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 232-243. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ihlen, Øyvind, og Per Robstad. 2004. *Informasjon & samfunnskontakt : perspektiver og praksis*. Bergen: Fagbokforl.
- Ihlen, Øyvind, Eli Skogerbø, og Sigurd Allern. 2015. "På jakt etter norsk politisk kommunikasjon ; kommentarartikkel." *Norsk medietidsskrift [elektronisk ressurs]* nr. 22 (3):1-13.
- Kaarbø, Agnar. 2019. "La oss ikke være naive." *NRK.no*, 25.03.2019.
- Karlsen, Rune. 2015. "Politiske partier og politisk kommunikasjon." I *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon [Power, media and politics: Norwegian political communication]*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 91-104. Oslo: Universitetsforlaget.
- Karlsen, Rune, og Jo Saglie. 2017. "Party bureaucrats, independent professionals, or politicians? A study of party employees." *West European Politics* nr. 40 (6):1331-1351. doi: 10.1080/01402382.2017.1290403.

- Katz, Richard S., og Peter Mair. 1993. "The Evolution of Party Organizations in Europe: The Three Faces of Party Organization." *The American Review of Politics* nr. 14:593-617.
- Katz, Richard S., og Peter Mair. 1995. "Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party." *Party Politics* nr. 1 (1):5-28. doi: 10.1177/1354068895001001001.
- Katz, Richard S., og Peter Mair. 2009. "The Cartel Party Thesis: A Restatement." *Persp on Pol* nr. 7 (4):753-766. doi: 10.1017/S1537592709991782.
- Keman, Hans. 2006. "Parties and Government: Features of Governing in Representative Democracies." I *Handbook of Party Politics*, redigert av Richard S. Katz og William Crotty, 160-174. London: SAGE Publications Ltd.
- Kolltveit, Kristoffer, og Ingvild Våset Thorsen. 2018. "De politiske rådgiverne: unge broilere eller betroddede (fag)medarbeidere?" *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift [elektronisk ressurs]* nr. 34 (1):21-39.
- Krouwel, Andre. 2006. "Party Models." I *Handbook of Party Politics*, redigert av Richard S. Katz og William Crotty, 249-269. London: SAGE Publications Ltd.
- Landman, Todd. 2008. *Issues and methods in comparative politics : an introduction*. 3rd ed. utg. London: Routledge.
- Løbben Hanssen, Margrete. 2018. "Lobbyregister: Tiden er overmoden for et lobbyregister." *Dagbladet*, 11.09.2018.
- Løken, Espen. 2009. "De nordiske modellene etter 2000 : bakgrunn og fellestrekk." I Oslo: Fafo.
- Mattozzi, Andrea, og Antonio Merlo. 2008. "Political careers or career politicians?" *Journal of Public Economics* nr. 92 (3):597-608. doi: 10.1016/j.jpubeco.2007.10.006.
- Moxnes, Bjørnar. 2010. "Med makt i bagasjen : en studie av politikerelitens yrkesmobilitet." I Oslo: Universitetet i Oslo, Instituttet for sosiologi.
- Narud, Hanne Marthe. 2008. "Partienes nominasjoner ; Hvem deltar? Og spiller det noen rolle?" *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 49 (4):543-657.
- Narud, Hanne Marthe, og Henry Valen. 2006. "Det norske Storting: Et "folketing" eller en samling "politiske broilere"?" *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* nr. 22 (4):359-468.
- NOU 2003: 19. 2003. Makt og demokrati: Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen. redigert av Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Oslo: Arbeids- og administrasjonsdepartementet.
- NSD. 2019a. Politikerarkivet 1945-d.d. PolSys - Data om det politiske system: Norsk senter for forskningsdata.
- NSD. 2019b. Statssekretærene i Erna Solbergs regjering (16.10.2013-17.01.2018). PolSys - Data om det politiske system: Norsk senter for forskningsdata.
- NSD. 2019c. Statssekretærene i Jens Stoltenbergs andre regjering første del (17.10.2005-20.10.2009). PolSys - Data om det politiske system: Norsk senter for forskningsdata.

- Raknes, Ketil, og Dag Wollebæk. 2018. "Deltakelse teller, ressurser avgjør" - Hvem vinner og taper på Arendalsuka? POLKOM - Senter for studier av politisk kommunikasjon: Universitetet i Oslo.
- Regjeringen.no-2005. 2019. *Jens Stoltenbergs andre regjering - Politiske rådgivere* 2019 [cited 11.04.2019 2019]. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/jens-stoltenbergs-andre-regjering/id449424/>.
- Regjeringen.no-2013. 2019. *Erna Solbergs Regjering - Politiske rådgivere* 2019 [cited 11.04.2019 2019]. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/erna-solbergs-regjering/id742981/>.
- Representantforslag 26 S, Stortinget 2017. Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Gunnes og Carl-Erik Grimstad om innføring av lobbyregister. Stortinget.
- Strömbäck, Jesper. 2008. "Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics." *The International Journal of Press/Politics* nr. 13 (3):228-246. doi: 10.1177/1940161208319097.
- Tvedt, Knut Are. 2017. Stortingsvalg - resultater 1882-2017. I *Store Norske Leksikon*. snl.no: Store Norske leksikon.
- Tvedt, Knut Are, og Marte Ericsson Ryste. 2014. Stortingsvalget 2009. I *Store Norske Leksikon*: Store Norske Leksikon.
- Van Biezen, Ingrid, Peter Mair, og Thomas Poguntke. 2012. "Going, going,...gone? The decline of party membership in contemporary Europe." *European Journal of Political Research* nr. 51 (1):24-56. doi: 10.1111/j.1475-6765.2011.01995.x.
- Webb, Paul., og Robin. Kolodny. 2006. "Professional staff in political parties." I *Handbook of Party Politics*, redigert av Richard S. Katz og William Crotty, 337-347. London: SAGE Publications Ltd.
- Wetlesen, Tone Schou. 2017. Christina Garsten, Bo Rothstein og Stefan Svallfors. Makt utan mandat. De policyprofessionella i svensk politik - Bokanmeldelse. *Tidsskrift for samfunnsforskning* (4-2017): 451-454.
- Öberg, Perola, Torsten Svensson, Peter Munk Christiansen, Asbjørn Sonne Nørgaard, Hilmar Rommetvedt, og Gunnar Thesen. 2011. "Disrupted Exchange and Declining Corporatism: Government Authority and Interest Group Capability in Scandinavia." *Government and Opposition* nr. 46 (3):365-391. doi: 10.1111/j.1477-7053.2011.01343.x.